

Мова — ДНК нації і держави

Що ближче до знаменної дати — 150-річчя Товариства “Просвіта”, то насиченіші й різноманітніші заходи просвітян. По всіх обласних об’єднаннях, міських і районних організаціях тривають ювілейні урочистості, круглі столи і прес-конференції, зустрічі з учнівською і студентською молоддю. У цій низці — відзначення Дня української писемності та мови, який з ініціативи “Просвіти” щорічно святкують 9 листопада в Україні.

Микола ЦИМБАЛЮК

У Києві ці заходи для членів Центрального правління розпочалися 7 листопада у Міжрегіональній академії управління персоналом. Велелюдна зустріч зі студентами під час роботи дискусійного клубу відбулася за участю голови Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павла Мовчана, співголови “Української альтернативи”, академіка НАПНУ Георгія Філіпчука та членів секретаріату.

Відкрив засідання дискусійного клубу доктор юридичних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, заслужений юрист України ректор МАУП Микола Курко. Затим — невелика концертна програма просвітянина, волонтера і кобзаря Віталія Мороза. Його сповнені оптимізму і героїки українські пісні одразу зарядили позитивною енергією всю аудиторію. Після цього слово надали голові Товариства “Просвіта”.

Павло Мовчан зупинився на стані й значенні української мови для утвердження незалежності нашої держави. Глибоко-філософське трактування мови як ДНК нації, опертя на висновки авторитетних учених — філологів, істориків, політологів — викликало непідробний інтерес аудиторії. Його підсилив емоційний, шедро насичений фактами з історії розвитку української мови і боротьби українців за один із найголовніших чинників національної ідентичності українців — рідної мови — виступ громадського діяча й академіка Георгія Філіпчука. На завершення зустрічі Павло Мовчан передав як дар від “Просвіти” і від себе особисто ректору Міжрегіональної академії управління персоналом Миколі Курку просвітянські видання, компакт-диски з історично-патріотичними фільмами кіностудії “Логос”, диски з піснями на слова П. Мовчана відомих артистів української естради. Свої подарунки академії — книжки останніх років видань передав і Георгій Філіпчук.

Наступного дня заходи за програмою дискусійного клубу “Київське коло”, яке було присвячене Дню української писемності та мови, тривали на Хрещатику, в колонній залі Київської міської державної адміністрації. З цікавими лекціями перед учасниками виступали члени Правління, відомі науковці, політики, а також численні художні творчі колективи “Просвіти”.

Закінчення на стор. 3

Відкриття науково-практичної конференції “Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі” в НПУ ім. Михайла Драгоманова

Колонна зала КМДА. Вручення нагород учасникам заходу дискусійного клубу “Київське коло”, присвяченого Дню української писемності та мови

Після зустрічі в МАУП ректор Микола Курко, Георгій Філіпчук і Павло Мовчан біля скульптури Тараса Шевченка на території закладу

ЕКСКЛЮЗИВНО ВІД ВОЛОДИМИРА В’ЯТРОВИЧА

2-3

МИХАЙЛО ГАЛУЩИНСЬКИЙ: “УКРАЇНА — СЕ Я!”

5

МОВНІ НОВИНИ

8-9

Д. ПАВЛИЧКО ПРО СОФІЮ МАЙДАНСЬКУ

10

З РОСИ Й ВОДИ ВАСИЛЮ МІСЕВИЧУ!

11

Голова Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Володимир В'ятрович: «Голодомор 1932–1933 років — це спроба остаточно зламати українців...»

Це одна з найтрагічніших сторінок в історії України, що відібрала мільйони людських життів. Коли бачиш фотознімки, з яких на тебе дивляться голодні діти, кров стигне у жилах.

Для чого компартійний режим влаштував кривавий експеримент над українським народом? Як колишнім вождям СРСР вдавалося приховувати цей страшний злочин від своїх співвітчизників і світової громадськості? На ці та інші, не менш злободенні запитання, відповідає голова Українського інституту національної пам'яті кандидат історичних наук Володимир В'ятрович.

— Голодомор звів зі світу мільйони українців, — говорить Володимир Михайлович. — Адже лише у червні 1933-го, коли він досяг апогею, в Україні щодоби помирали понад 34 тисячі людей, щогодини — 1 420.

— *І сьогодні, на 28-му році незалежності України, дехто каже, що Голодомор був спровокований неврожасм...*

— Правда про 1932–1933 роки настільки очевидна, що мені навіть не хочеться дискутувати з тими, хто так вважає. Але відповідь прихильникам цієї точки зору словами колишніх комуністичних вождів. Наприклад, Сталін у листі до Кагановича від 11 серпня 1932 року писав: «Якщо не візьмемося нині за виправлення становища на Україні, Україну можемо втратити». Подібним чином «опікувались» Україною й інші більшовицькі вожді.

— *А як реагували на заклик своїх кремлівських господарів українські партфункціонери? Не заперечували їм?*

— Звісно, що ні: всі перші особи так званого українського компартії, українського уряду, які насправді були філіями російсько-більшовицької компартії і російсько-більшовицького уряду, стали вірними виконавцями їхньої волі. Більш того, гаряче підтримували їх. Наприклад, ще 1930 року керівник українських комуністів Станіслав Косіор стверджував, що «селянин хоче згноїти зерно, щоб задушити радянський уряд кістлявою рукою голоду». Його колега, другий секретар ЦК КП(б) України Мендель Хатаєвич, призначений жовтні 1932 року відповідальним за виконання хлібозаготівель у Харківській області, так напучував партійних активістів: «Ваше завдання дістати збіжжя всіма способами. Видушіть його з них, де вони його б не заховали — із печей, з-під постелі, з льохів чи із задвірків. Ви, партійні бригади, мусите навчити село, що означає більшовицька рішучість... Не бійтеся вживати крайніх методів. За вами стіною стоятиме партія... Краше зробити забагато, як замало».

— *Чому тодішня влада вдалася до голодомору? Адже на той час вона вже 10 років панувала в Україні і почувалася досить впевнено.*

— Голодомор був в очах Сталіна вирішальним ударом у від-

повідь на те, що він називав страхом втратити Україну. Це те, що він відчував, що Україна повстає, що незабаром «Україну можемо втратити». Він про це писав у листі 1932 року. І абсолютно не дарма. Кінець 1920-х—початок 1930-х років — Україна повставала. В Україні було близько 5 тисяч повстань, у яких, за документами ГПУ, брало участь до мільйона людей.

Можна тільки уявити, наскільки масштабними були ці акції протесту, наскільки масштабною була боротьба, яка справді ставила під загрозу зрив планів Сталіна щодо побудови світової імперії. Він прекрасно розумів, що без України створити таку імперію неможливо. Він прекрасно розумів, що головний чинник, який може цьому завадити — це якраз український національний рух і цей спротив. І через це було завдано такого страшного удару — Голодомору. Тобто вбивство голодом.

Кремлівський тиран прекрасно розумів, що ситуацію станом на середину 1932-го він не контролює. Він втрачає контроль навіть над своєю Комуністичною партією, тому що тут місцеві комуністи часто були готові ставати в певну опозицію до тієї політики, яку проводили у Москві.

Дослідження українських демографів та істориків засвідчують — найстрашнішим голодомором був у тих регіонах, де Українська революція і національний повстанський рух мали найбільшу підтримку, а саме на Поділлі, Київщині, Черкащині, Полтавщині, Слобожанщині.

— *Ця сторінка нашого минулого досі залишається не дослідженою як слід...*

— Я б так не сказав. Наприклад, історик Богдан Патриляк захистив кандидатську дисертацію на цю тему, а Людмила Гриневич займається проблематикою повстань та бунтів, які передували голодомору. Мій заступник, історик Володимир Тилишак підготував про ці повстання науково-популярну книжку «1930. УСРР. Повстання». Український інститут національної пам'яті презентував спеціальну виставку, присвячену цій темі — «Спротив голодомору». Але треба ще дуже багато працювати над цією темою і досліджувати той період українського антирадянського руху. І

для досліджень науковцям доведеться їздити різними країнами, вивчати тамтешні архівні матеріали... Маємо з'ясувати, наскільки потужними були ті виступи, наскільки були готові українці боротися від радянської влади, за що Москва і покарала їх голодом. Тема селянських повстань у 20–30 роки актуальна сьогодні, адже ми знову опинилися перед загрозою знищення нашої свободи й навіть державності.

— *Соціологічні опитування свідчать, що з кожним роком дедалі більше українців визнають Голодомор 1932–1933 років геноцидом проти української нації. Ваша думка з цього приводу.*

— Це дуже обнадійлива тенденція. Якщо, скажімо, порівняти 2018-й із 1997 роком, то побачимо суттєві зрушення у сприйнятті українцями Голодомору. Зараз близько 80 % вважають його геноцидом. Багато наших співвітчизників визнають, що Голодомор — одна з тих трагедій, яка найбільше об'єднує нас, громадян України, навколо нашого минулого.

— *Чи достатньо зусиль докладає Українська держава для визнання міжнародним співтовариством Голодомору геноцидом?*

— На сьогоднішні парламенти 18 країн визнали Голодомор 1932–1933 років геноцидом українського народу. Останньою це зробила Португалія, є заява Ватикану (там немає парламенту), яку можна розцінювати як визнання. Визнання нищення українців геноцидом невеликою кількістю країн певною мірою пов'язано з тим, що Україна як держава по-

чала проводити роботу в цьому напрямі з середини 2000-х років, тобто за часів президентства Віктора Ющенка.

Віктор Янукович, прийшовши 2010 року до влади, на весь світ заявив, що ніякого голодомору в нас не було. 2016 року Президент Петро Порошенко оголосив, що Україна відновлює зусилля щодо міжнародного визнання Голодомору геноцидом. І зараз Інститут національної пам'яті, Міністерство закордонних справ намагаються якомога більше розповісти світові про трагедію, що спіткала наш народ на початку 30-х років, пояснюють, чому її варто кваліфікувати як геноцид. Важливим кроком на шляху міжнародного визнання Голодомору геноцидом стало нещодавнє ухвалення резолюції Сенату США.

— *Чи зможе Україна в такому разі притягнути до суду в Гаазі наступників Радянського Союзу — Росію?*

— Це питання ми повинні розглядати і в юридичній площині, і в моральній. Росія теж є однією з тих країн, які постраждали від комуністичного тоталітарного режиму. І дуже прикро, що там відбувається його реабілітація. Я вважаю, це шкодить самій Росії. Надзвичайно важливо було б, якби Росія, як це було в 1990-ті роки, відмежовувалася від комуністичної спадщини. Але, гадаю, цього не відбудеться без морального та юридичного тиску з боку тих країн, тих народів, які постраждали від комунізму.

— *Свого часу Ви очолювали архів СБУ, де зберігається чимало*

документів, які проливають світло на злочини минулого. Скажіть, а ті, що стосуються Голодомору 1932–1933 років, усі вивчені істориками? В російських архівах їх теж вистачає?

— За роки незалежності фактично всі документи в українських архівах, які стосуються Голодомору, вдалося не лише виявити і вивчити, а й опублікувати. І саме оцінюючи ці документи, можна з певністю говорити про геноцидний характер Голодомору.

Імовірно, що матеріали про Голодомор є і в Росії. Але Росія намагається реабілітувати радянський режим, тож зробила недоступними документи про один із його наймасштабніших злочинів. Зараз архіви колишнього КГБ офіційно засекречені до 2044 року. До речі, 2006 року, коли почалося активне міжнародне визнання Голодомору геноцидом українського народу, Росія почала протистояти розповсюдженню правди про трагедію. Наприклад, російське МЗС виступало із заявами і навіть розміщувало на своєму сайті добірки документів, які мали заперечити масштаби голоду в Україні. Згодом, 2008 року, Держдума прийняла заяву, в якій Голодомор названий таким, що «не має і не може мати міжнародно встановлених ознак геноциду», а ЗМІ почали поширювати концепцію, яка розширює хронологічні й географічні рамки голоду (Україна, Росія, Казахстан). Мета — розчинити масштаби українського Голодомору в загальному контексті. Задля протиставлення цієї трагедії нашого народу трагедіям інших народів використовували давні історичні конфлікти українців із поляками та євреями, застосовували дрібні провокації на публічних заходах, присвячених Голодомору. Однак досвід доводить, що вони спрацьовують там, де бракує знань. Щоб завадити цьому, оприлюднення правди про трагедію українського народу має бути постійною справою істориків і журналістів.

— *Який рік постіль у суспільстві тривають дискусії з приводу кількості вимерених голодом українців: різні джерела називають різні цифри...*

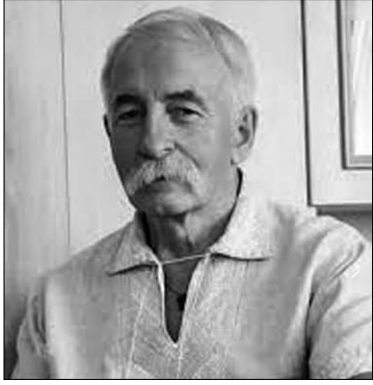
— Єдиної думки з цього приводу досі немає: демографи називають від 3,9 мільйона до 4,5 мільйона, деякі історики кажуть про 7–8, а то й 10 мільйонів. Безперечно, ця дискусія важлива, бо нам треба максимально точно

«Просвіта» в контексті українських перманентних відроджень

Юрій КОВАЛІВ,
доктор філологічних наук, лауреат премії імені Т. Шевченка, Київ

*Продовження.
Поч. у ч. 43, 44 за 2018 р.*

Перерваний Першою світовою війною, переслідуваний польською владою, «ліквідований» у Львові радянською владою (1939), але збережений завдяки науковцям-емігрантам: з'явилися нові видання, як-от двотомні «Праці комісії класичної філології» (1919), «Праці комісії шевченкознавства» (1931—1933), журнали «Стара Україна» (1924—1925), «Українська книга» (1939), «Сьогодні і минуле» (1939) і т. ін.; далі були четвертий, еміграційний (1945—89) та п'ятий, пов'язаний із відновленням НТШ у Львові та «Записок Наукового товариства імені Шевченка» (з 1990 р.).

Історія Наукового товариства імені Тараса Шевченка тісно пов'язана з науковою діяльністю М. Драгоманова, О. Кониського, І. Франка, В. Гнатюка, В. Левицького, Ф. Колесси, С. Смалко-Стоцького, М. Возняка, В. Шурата та ін. М. Грушевський тривалий час виконував обов'язки голови НТШ (з 1897 р.), голови історичної секції та археологічної комісії, проводив науково-організаторську й видавничу роботу, реалізовану у виданнях «Записок Наукового товариства», джерелознавчих працях («Жерела до історії України-Руси», «Український архів» тощо). Після захисту магістерської дисертації (1894) він очолював кафедру історії Східної Європи Львівського університету, розпочав роботу над монументальною «Історією України-Руси», започатковувану студентським дослідженням «Історія Київської Землі від смерті Ярослава до кінця XIV віку», що викликала резонанс у наукових колах, уперше аргументовано доводила тяглість національної історії від киеворуської доби до козацької держави (І. Лисяк-Рудницький).

Особливе місце в історії українських періодичних видань посідає ініційований Науковим товариством імені Тараса Шевченка Літературно-науковий вісник. У підписаному М. Грушевським, І. Франком, О. Маковеєм зверненні до читачів йшлося, що, не пристоючи до жодної «школи», жодної теорії, «держачис критично супроти всяких політичних і соціальних напрямків, редакція радо отворить свої шпальти для всякої думки, що буде поперта річевими доказами і виложена талановито». Журнал гуртував таланти, і «тепер літературний рух закипів не на жарт», гуртуючись довкола І. Франка, який став «до певної міри пропагатором модер-

них напрямів» (М. Євшан). Завдяки йому регулярно проводилися критичні огляди літературної продукції впродовж 1898—1908 років. Власні студії та рецензії він друкував окремими книжками у «Видавничій спілці». До редакторської роботи залучалися й інші письменники. Наприклад, О. Маковей виконував обов'язки одного з редакторів журналу (1897—1899), публікував на його сторінках критичні студії про творчість І. Франка, Т. Бордуляка, А. Чайковського, П. Куліша, С. Ковалева, Ольгу Кобилянську.

Народництво, зусиллями якого сформувалося Наукове товариство імені Тараса Шевченка, спромоглося на інтелектуальне утвердження в українському світі. Воно постійно перебувало у вирі дискусій, що іноді виливалися в запеклі полеміки при пошуку відповіді на виклики життя, на завдання літератури. Свідчення цьому — журнал «Правда» (1867—1898), що виник за рік перед заснуванням «Просвіти», був тісно з нею пов'язаний. Цей «місячник політики, науки і письменства» друкувався фонетичним правописом з перервами за редакцією Л. Лукашевича, І. Микити, Н. Вахнянина, згодом О. Огоновського (1872—1878), В. Барвінського (1876—1880). Тут спалахнула інспірована статтею «Література російська, великоруська, українська і галицька» М. Драгоманова (псевдонім — Українець) дискусія (1873—1878) про місце та перспективи українського письменства, призначеного, «щоб послужити на користь нашому народові».

На жаль, ця дискусія не розв'язала порушених питань, тому що її ініціатор, обминаючи естетичні критерії письменства, вигадавши чотири літератури, звів розмову «під широкий космополітичний ґрунт» («Переписка М. Драгоманова з М. Бучинським. 1871—1877»). Він наполягав на взаємності української літератури як... «дитини Росії XIX віку» від російської, яка, мовляв, «мусить жити і рости, поки Росія є Росією»; радив письменникам «за приміром Гоголя і Костомарова писати по-російськи», тому що... «українська література — для домашнього вжитку», закидав Т. Шевченкові... «брак освіти», відсутність «європейської школи», виправдував навіть великодержавницьке засудження творчості поета В. Белінським. У прозі Марка Вовчка він вбачав лише наслідувальний рефлекс творів І. Тургенева, ганив І. Нечуя-Левицького за націоналізм у «Причепі», радив галичанам забути національні проблеми задля боротьби із соціальним гнітом, закликав єднатися зі слов'янофілами, москвофілами й полякофілами тощо. Намагався спростувати думку А. Міцкевича, який вважав, «російську мову мовою правознавства і адміністрації», а не літератури (М. Євшан).

Груба підміна понять, застосована М. Драгомановим, унеможливила дискусію, «розмова про літературу скотилася у річеші політичних міркувань, які

зводяться до необхідності примирення зі становищем, розвитку в сфері дійства кожної з чотирьох літератур», спільної праці й боротьби «проти обскурантів й експлуататорів» (М. Наєнко). Його погляди поділяли не всі українці, тому стаття «Література російська, великоруська, українська і галицька» викликала бурхливу хвилю протесту. Так, І. Нечуй-Левицький, апелюючи до реальної, а не міфізованої історії української літератури, доводив, що вона ніколи не була молодшою від російської, мала і має «багатий національний ґрунт», на якому «розвивалась і буде далі розвиватися». На його переконання, обидві літератури переслідують відмінні цілі, зумовлені різною ментальністю, звичаями й традиціями народів. В. Барвінський, застерігав, що українське письменство, принаймні галицьке, не може взорувати на Росію, знаючи її економічну та культурну відсталість від Європи, що ідеї, проголошувані М. Драгомановим, «ведуть до омоскалення українців».

Найконцептуальнішим був О. Кониський, який надрукував статтю «Український націоналізм» («Правда. — 1985. — Ч. 19) без посилання на своє прізвище. Він спростував драгомановську надуману тезу про російське письменство як загальне, до складу якого мало б входити українське разом із великоруським, обґрунтував закономірність націоналізму як відповіді на шовіністичні московські тенденції, вкладаючи в нього «не расовий, не релігійний, а соціальний» зміст: «Я не знаю, чим тут український націоналізм вузький, коли він виступає против великорущини, котра грає соціальну роль у нашій житні, сучасній гармонії у нашому розвитку, вносячи моральний нелад в громадські шари й українську сім'ю, принижуючи все українське в очах українського народу, заплугуючи нас на ході нашого вільного розвитку і зовсім збиваючи нашу громаду з пантелику». Внутрішню небезпеку для понівеченого несприятливими історичними обставинами українства в інвективах М. Драгоманова помітив навіть позбавлений національного сентименту Іван Білик, переконаний, що національність, «коли ми не збудимо в неї симпатій в інтелігентних колах, може безслідно зникнути; а цим, по-моєму, ми позбавляємо людство потрібного, для наших цілей спеціалізованого (в національному розумінні) робітника».

Дискусія на сторінках журналу «Правда» засвідчила духовну зрілість українства, спроможного визначити й обґрунтувати свою національну ідентичність. Своєю статтею М. Драгоманов суперечив самому собі, адже він у «Передньому слові до «Громади» 1878 р.» обстоював протилежні думки: «Кожна людина, вийшовши з України, кожна копійка, потрачена не на українську справу, кожне слово, сказане не по-українськи, єсть видаток з української мужицької скарбниці, котрий при теперішніх порядках не звернеться до неї нізвідки». Прихильник «лабільної стабіль-

ності», він усвідомлював, що «вселюдські потреби» неможливі без національного чинника, але надавав переваги «широким загальнолюдським задачам», як синонімі інтернаціоналізму й космополітизму. На жаль, він не виправдав сподівань сучасників відіграти інтегральну роль у консолідації нації. Вони спочатку побачили в ньому синтез «свідомого, поступового європейства і разом з тим свідомого українства» (І. Франко), а згодом були шоковані, за словами І. Франка, покликком «якихось гібридів», «тобто інтелігентів, які б для широкого світу були росіянами, «руськими», а для «домашнього обихода» супроти українського мужика — українцями».

Очевидно, однією з причин національного нігілізму М. Драгоманова було намагання знайти спільну для всіх народів «всесвітню правду», неможливу між колонізатором і колонізованим. Тому він протиставляв загальнолюдські цінності національним, запроваджував принципи космополітизму як мети, що спростував О. Кониський як «проповідь нікчемниці, проповідь утопії»: «Хіба де єсть народ космополіт? Немає чоловіка без лиця, немає народу без національності...» (О. Кониський).

Засвідчені на сторінках журналу «Правда» розбіжності в поглядах на українську дійсність між федералістом і космополітом М. Драгомановим та народниками, які вважали «русько-українську націю за самостійну», що має всі притаманні їй права, продемонструвала наступна дискусія 1892—1893 років. Її розпочав Б. Грінченко (Б. Вартовий), заперечуючи в «Листах з України Наддніпрянської» основні положення М. Драгоманова (Українця), схильного й надалі протиставляти націю загальнолюдським інтересам. Не витримували критики епатаційні випади М. Драгоманова проти поема Т. Шевченка, котрим, мовляв, бракує «добірної форми», порівняно з аналогічним жанром О. Пушкіна або М. Лермонтова, уявлення про твори українського поета, ніби «малообразованої, хоч і талановитої людини». Б. Грінченко мав на увазі статтю «Шевченко, українофілія і соціалізм» (1879) М. Драгоманова, який, спростовуючи спробу Хв. Вовка пов'язати творчість Т. Шевченка із соціалізмом, безпідставно звинувачував поета у відсутності в його поезії «провідної ідеї» майбутнього України, в мішанині «патріархального біблейства» з петербуржчиною, жарту з недбалістю тощо, в ігнорванні ідей федералізму, автономізму чи соціалізму.

Дискусія виявила присутність в українському просторі полярних психотипів, репрезентованих Т. Шевченком, який сконцентрував у собі «блискучі традиції своєї країни», і М. Драгомановим, якого загіпнотизувала «матеріалістична філософія матеріалізму». Опонент Б. Вартового боронитися «було нелегко», він мусив зізнатися у слушності міркувань ініціатора дискусії, навіть згодився з ним, що без політичної волі неможливе розв'язання

національних проблем, хоч і дали вдавнявся до «не резонних аргументів», щоб відстояти хибну теорію «чотирьох літератур».

Б. Грінченко, ретельно аналізуючи погляди свого опонента, викрив рецидиви космополітизму «в ідеях і цілях» (на протигагу національності у «формах культурної праці»), шкідливої, обстоюваної ще М. Костомаровим теорії мови «для домашнього вжитку». Письменник доводив, що «українська література не була, не є і не буде часткою чи паростком од московського, а була, є і буде самостійною літературою», що вона вже давно, зокрема завдяки творчості Т. Шевченка, в якій відображено право «за кожним слов'янським народом на цілковиту самостійність і насамперед [...] за країно-руським народом», позбулася «рамців письменства простолодного, захоплює все ширше місце і буде, безперечно, розвиватися далі й далі в такому напрямкові». Б. Вартовий переконливо спростував надуману драгомановську схему чотирьох літератур (українська, галицька, великоруська, російська), доводячи, що історії невідомі «підлітератури» та літератури «для домашнього вжитку».

Важливим моментом дискусії стало розуміння іманентної національної ідентичності, що не має нічого спільного, як припускав М. Драгоманов у «Листах на Україну Наддніпрянську», з «етнографічним патріотизмом». Ідеться передусім про етногенетичний код — материнську мову, заміна якої іншою призводить не тільки до лінгвістичної переорієнтації, на чому наголошував Б. Грінченко: «Бо якою мовою говоримо й думаємо, — та нам і рідна. Яка мова, такі й думки у людини будуть: московська мова — московські й думки у людини будуть». Треба додати, що аналогічними стануть і дії, поведінка, адже мислення тісно пов'язане з відповідною, щоразу унікальною словесною знаковою системою, нехтування якою задля іншої породжує хаос нелінійних структур. Б. Вартовий виступав за збереження та розвиток достеменного українства, пропонував оптимальну програму його здійснення, засвідчував подолання обмежливих настанов українофільства. Можливо, єдине, в чому солідаризувалися полемісти, — розмежування нації на «два виразні табори», на «панів і мужиків», «на інтелігенцію і народ».

Дискусія 1892—1893 років була помітним явищем у культурно-просвітницькому резистансі, виявила його різномірні тенденції, засвідчила зрілість народництва, спроможного порушувати істотні, перспективні проблеми національного життя. Ця зрілість засвідчена переглядом традиційних народницьких уявлень, вимогою підносити художні смаки простолюду, який повинен розуміти твори Гомера, В. Шекспіра, Мільтона та ін. Переконання Б. Грінченка були підтвержені його статтею «Малоросійська література» в «Большой энциклопедии».

Далі буде.

«Україна — се я!»

Михайло Галушинський, голова товариства «Просвіта» у Львові в 1923-1931 роках

Христина ЯРЕМЧУК,
викладач Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. О. Барвінського, член районної ради «Просвіти»

Народився М. Галушинський 25 вересня 1878 р. в с. Звиняч Чортківського повіту, королівство Галичини та Володимирії, Австро-Угорщина (нині Чортківський район, Тернопільська область) у сім’ї греко-католицького священика.

Навчався у василянській гімназії у Бучачі. Пізніше — у Тернопільській гімназії, де входив до нелегального учнівського товариства “Громада”. У 1898—1900 роках навчався у Львівському, а в 1900—1901 рр. — у Віденському університетах.

У студентські роки брав активну участь у громадсько-політичному житті, очолював “Академічну громаду” у Львові та “Січ” у Відні. Разом із Володимиром Старосольським, Антоном Крушельницьким, Лонгином Цегельським, Сенем Горуком та Євгеном Косевичем видавав перший український студентський журнал “Молода Україна”, в якому проголошувалася ідея побудови незалежної української держави.

Після закінчення університету працював викладачем у Золочівській гімназії. З 1909 до 1914 року — перший директор Рогатинської гімназії св. Володимира. У цей період став визначним організатором гімназійної освіти в Галичині. “Я є освітник з душі і серця, і ніякої другої амбіції не маю, як тільки дивинути з мертвої точки питання нашого культурного підйому”. Саме на освіту як засіб для вироблення почуття національної єдності й охорони її перед морем впливу чужої культури Михайло Галушинський покладав великі надії. “В освітній роботі не так важне питання знання і подавання науки, як радше виховна течія, котра має пронизувати освітню роботу”, — наголошував неодноразово.

У серпні 1914 р. бойова Управа Українських Січових Стрільців призначає М. Галушинського першим командантом Легіону УСС.

Те, що за прикладом директора служити Україні душою і тілом до новоствореного Легіону Українських Січових Стрільців пішли 250 мешканців містечка Рогатин, зокрема учні старших класів і вчителі гімназії, є найкращим свідченням того, що ідеї наставника знайшли відгуки в серцях вихованців.

По закінченні Першої світової війни М. Галушинський повернувся до педагогічної діяльності та громадсько-просвітницької праці. Брав участь в організації таємного Українського університету у Львові, був його професором.

Через протест, поданий ним проти наказу начальника Львівського шкільного округу Станіслава Собінського, спрямованого проти права на українськомовну освіту, 1924 року його звільнили із праці в державних школах і позбавили права на пенсію. Аж після кількох років судових розглядів

Кожен небайдужий українець знає сьогодні цю крилату фразу, але вважає, що це — слова з сучасної популярної пісні, і не відає, що вперше явив їх загалу, як своє життєве кредо, відомий західноукраїнський суспільний діяч, педагог, просвітянин Михайло Миколайович Галушинський (25.09.1878—23.09.1931).

Не згадати цю видатну постать нашої історії тепер, коли наближається видатна дата — 150-річчя “Просвіти”, було б неправильно. Про нього повинні почути всі. Адже Михайло Галушинський був дев’ятим головою товариства “Просвіта” у Львові й керував ним із 1923 року до смерті 1931 року.

йому все-таки надали право на так звану малу пенсію. Після звільнення працював у сфері приватної українськомовної освіти.

Коли 1923 року його обрали головою “Просвіти”, товариство почало відновлювати свою діяльність, що занепала у воєнний час. До 1925 року вдалося поновити рівень членства у “Просвіті”, на що покладалися великі надії, адже це дало можливість залучити фонди для розширення книгодрукування. Справі української книжки за головуванням М. Галушинського надавали великого значення. Щоб український читач міг краще орієнтуватися, книжки поділили на три групи: для всіх, для читачів із початковою освітою і для підготовленого читача.

З 1925 р. “Просвіта” починає випускати періодичний орган “Бібліотечний порадник”, що подавав повний бібліографічний опис і детальну анотацію книжок.

Щоб захистити права переслідуваної української інтелігенції та покращити її матеріальне становище, “Просвіта” 1926 року створює спеціальний “Проект працевлаштування українських безробітних інтелігентів”. Цей проект, що його розробив М. Галушинський, передбачав надання матеріальної допомоги у розмірі 80—100 злотих у вигляді безпроцентної позики всім, хто хоче працювати на ниві освіти українського народу і звернеться з таким проханням до товариства “Просвіта”.

Окрім головування в “Просвіті” просвітницькі ідеї М. Галушинський намагався реалізувати і як сенатор другої каденції, віце-маршал сенату Польської Республіки (куди його обрали від партії УНДО) та голова культурно-просвітницької комісії (з 1928 р.) і як де-

путат Сейму Польської Республіки третьої каденції від Українсько-білоруського блоку (з 1930 р.).

Смерть заскоро забрала життя цього діяльного чоловіка, — 23 вересня 1931 р. він помер у 53 роки. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Михайло Галушинський залишив нащадкам гідний приклад відданого служіння своєму народові. Залишилися його наукові публіцистичні праці. Ідеї зрозумілі й актуальні сьогодні: “Народ-

Директор коледжу Роман Пахолок, крайній ліворуч — Володимир Корчак, новообраний голова осередку “Просвіти” коледжу

на освіта й виховання народу” (Львів, Товариство “Просвіта” 1920), “Національне виховання” (1920), “Шевченко — поет життя і чину” (1921), “Новими шляхами” (1926), “Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книжки” (1926), “Позашкільна освіта” (1927), “Геть неписьменність” (1927), численні статті, нариси, огляди, рецензії у наукових виданнях та періодиці.

У вересні 2018-го виповнилося 140 років з дня народження

М. Галушинського. З нагоди цієї дати земляки гідно пошанували ім’я видатного патріота-просвітянина. Серед них Василь Гнатівич Градовий. Вивчивши і дослідивши доступні дані про родину Галушинських, зокрема матеріали наукової конференції, що відбулося в Рогатинській гімназії (Івано-Франківська область) до 120-річчя від дня народження колишнього першого її директора, зібравши родинні перекази і навіть спогади онучки М. Галушинського Оксани Охринчук, що мешкає в США, він бив у всі дзвони, щоб гідно пошанувати й увіковічнити це ім’я. В. Г. Градовий — депутат районної ради, за-

ст., яка згідно з рішенням сесії районної ради від 6 вересня ц. р. носить ім’я М. Галушинського, відкрито меморіальну дошку. Пам’ятні урочини з нагоди вшанування земляка-навчителя, що почалися в Звинячі, тривали в приміщенні актового зали Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Олександра Барвінського, де 18 жовтня відбулася науково-практична конференція “З Україною в серці: Михайло Галушинський — земляк, педагог, патріот”. Напередодні група студентів і педагогів цього закладу побувала в Львові на Личаківському цвинтарі, щоб вклонитися і запалити свічу пам’яті на його могилі.

Конференція почалася з пісні — стрілецького гімну “Ой у лузі червона калина”, автором якого є теж наш земляк, що народився в селі Шманьківці Чортківського району, Степан Чарнецький.

Відкриваючи конференцію, директор коледжу, кандидат педагогічних наук, просвітянин Р. І. Пахолок ввів присутніх в атмосферу часу М. Галушинського і провів аналогію між періодом в історії українських визвольних змагань, коли Українські Січові Стрільці життя клали у жертву задля високої ідеї і патріотичним чином сучасних Героїв України.

Освячуючи духовним словом конференцію, священник отець Володимир Заболотний говорив про невмирущість і непроминальність духовних цінностей.

У конференції, головними організаторами якої були викладачі суспільних дисциплін О. Д. Степанюк, Г. Я. Ушій, І. П. Станкевич, брали участь не лише студенти та їхні наставники з педколеджу, а й зі шкіл району — Д. Кузак, учениця 9 класу Звиняцької ЗОШ з подячним словом за присвоєння школі імені М. Галушинського (керівник — вчитель української мови та літератури Гейна Г. С.); Ю. Ревак — учениця Улашківської ЗОШ І—ІІІ ст. — “Громадсько-політична діяльність М. Галушинського” (керівник — вчитель історії Г. В. Шевчук).

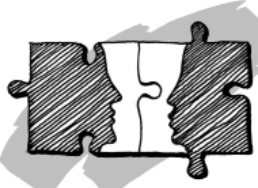
Слово про М. Галушинського як першого команданта легіону УСС мала студентка коледжу М. Бурак. Педагогічні погляди М. Галушинського висвітлила у своєму виступі студентка Є. Бойківська. “М. Галушинський. Уроки історії для сьогодення” — тема повідомлення студентки З. Свідницької.

Із великим зацікавленням слухав зал виступи гостей — директора Рогатинської гімназії імені Володимира Великого — І. В. Доронюка та його заступника з виховної роботи Я. М. Зварчука. В Рогатинській гімназії бережуть пам’ять про першого директора і продовжують закладену ним справу патріотичного виховання, будуючи виховну роботу на традиціях “Пласту”.

Учасники конференції

Ростислав ВОРОНЕЗЬКИЙ

А боротьба за Український український правопис — це і є боротьба за істину, якої не хочуть визнати імперські підголоски в Україні. Святослав Караванський

Зауваги й пропозиції

до проекту нової редакції Українського правопису, що його (проект) опубліковано 15 серпня 2018 року (далі — проект Українського правопису)

1. Зауваги й пропозиції загальні (синтаксичні)

1.1. Проект Українського правопису рясніє синтаксичними конструкціями на взір: “Складні слова можуть утворюватися з двох і більше основ (слів)...” (с. 31); “Складні слова утворюються без сполучного голосного звука...” (с. 32); “З великої букви пишеться...” (с. 50–53); “З великої букви пишуться...” (с. 53–56, 60, 61); “Знак наголосу ставиться на маловідомих словах...” (с. 73); “Іменники I та II відміни поділяються на три групи...” (с. 74); “В орудному відмінку множини вживаються форми...” (с. 103); “В українській мові вживаються дієприкметники...” (с. 124); “За ustalеною традицією з **и** пишуться...” (с. 130); “У запозиченнях із давньогрецької мови <...> допускаються орфографічні варіанти...” (с. 132); “Українські прізвища передаються на письмі...” (с. 136); “<...> відмінюються неслов’янські змінювані прізвища...” (с. 137); “Російська літера **е** передається літерою **є**...” (с. 145); “Разом пишуться...” (с. 151); “Не утворюються прикметники...” (с. 153); “В українській пунктуації використовуються такі основні розділові знаки...” (с. 166); “Підвищена проти звичайної питальна інтонація може передаватися...” (с. 168); “Комою відокремлюється...” (с. 174); “У випадках, коли три крапки поєднуються в реченні з іншими розділовими знаками...” (с. 204); “У спеціальних випадках <...> уживаються квадратні дужки” (с. 207); “<...> після лапок у кінці речення ті самі знаки не повторюються...” (с. 208); “У функції перших рекомендується вживати кутові лапки...” (с. 208); “Діалоги й полілоги можуть подаватися без абзаців...” (с. 212); “Якщо цитата наводиться не повністю...” (с. 213); “У разі потреби <...> застосовується комбінована система літерно-цифрової нумерації...” (с. 215); “<...> у таких випадках замість крапки з комою може використовуватися й кома...” (с. 216).

1.2. Синтаксичні конструкції такого типу *неправильні*. Їхню неправильність зумовлюють так звані “пасивні дієслівні форми на -ся”, які є складниками зазначених конструкцій (у реченні ці форми правлять за простий присудок чи входять до дієслівного складеного присудка).

Так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” перебувають за межами норм сучасної української літературної мови (див., зокрема: Теоретична морфологія української мови: акад. граматики укр. мови / за ред. І. Вихованця. Київ, 2004. С. 243; Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. Вид. 3-є, допов. Івано-Франківськ, 2013. С. 250–253; Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / відп. ред. К. Г. Городенська. Київ, 2017. С. 446), і тому цих форм нині *не вільно* вживати ні в усному мовленні, ні на письмі.

Тож Український правопис, як бездоганний взірць мовної правильності, *не може* містити ані так званих “пасивних дієслівних форм на -ся”, ані синтаксичних конструкцій, у яких ці форми є складниками.

1.3. Наявні в проекті Українського правопису синтаксичні конструкції, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, треба замінити або 1) односкладними узагальнено-особовими реченнями, головний член яких виражений дієсловом у формі **3-ї особи** множини теперішнього часу, або 2) безособовими реченнями, складений головний член яких виражений модальним предикативом (*можна, треба* тощо) і поєднаним із ним інфінітивом, або 3) двоскладними реченнями (але вже з граматично правильним присудком), або 4) односкладними незалежно-особовими реченнями.

Вибір слухного синтаксичного замітника зазначених неправильних конструкцій залежить од семантики й будови конкретної замінюваної конструкції.

1.4. Основним заміником проектних синтаксичних конструкцій, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, є односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **3-ї особи** множини теперішнього часу.

Приклади:

1. “Складні слова утворюють із двох і більше основ (слів)...” [замість “Складні слова можуть утворюватися з двох і більше основ (слів)...” (с. 31)];

2. “Складні слова утворюють без сполучного голосного звука...” [замість “Складні слова утворюються без сполучного голосного звука...” (с. 32)];

3. “З великої букви пишуть...” [замість “З великої букви пишеться...” (с. 50–53) чи “З великої букви пишуться...” (с. 53–56, 60, 61)];

4. “Знак наголосу ставлять на маловідомих словах...” [замість “Знак наголосу ставиться на маловідомих словах...” (с. 73)];

5. “Підвищену проти звичайної питальну інтонацію передають...” [замість “Підвищена проти звичайної питальна інтонація може передаватися...” (с. 168)].

Подекуди в проекті Українського правопису трапляються названі вище односкладні речення (с. 17, 18, 205, 207, 208). Проте набагато частіше в ньому трапляються односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу, наприклад: “**И** пишемо на початку окремих вивуків...” (с. 6); “Апостроф уживаємо для передавання вимови...” (с. 8); “Буквою **ь** позначаємо на письмі м’якість...” (с. 20); “Другий іменник відмінюємо...” (с. 36); “Частику **таки** пишемо окремо від тих слів...” (с. 50); “Англійське **и** передаємо звичайно через **в**...” (с. 127); “Букви на позначен-

ня приголосних звичайно не подвоюємо...” (с. 128).

З огляду на *абсолютно загальний* характер правописних правил (вони стосуються до *геть усіх*, хто послуговується (чи послуговуватиметься) українською мовою) уживати в проекті Українського правопису односкладних узагальнено-особових речень, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу, — *не можна*.

Односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу, мають меншу узагальненість особи й власне загальність проти односкладних узагальнено-особових речень, головний член яких виражений дієсловом у формі **3-ї особи** множини теперішнього часу. Останні ж мають як *максимальну узагальненість особи*, так і *максимальну загальність* і цілком відповідають характерові правописних правил. Саме тому, крім проектних синтаксичних конструкцій, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, ними треба замінити й проектні односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу.

У тому, що односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **3-ї особи** множини теперішнього часу, мають більшу узагальненість особи й власне загальність проти односкладних узагальнено-особових речень, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу, легко пересвідчитися, перетворивши такі односкладні речення на двоскладні з відповідними підметами-займенниками.

Для першого різновиду односкладних узагальнено-особових речень належним підметом буде займенник *усі* (наприклад: “Всі пишуть...”; “Всі вживають...”; “Всі відмінюють...”), для другого ж різновиду — займенник *ми* (наприклад: “Ми пишемо...”; “Ми вживаємо...”; “Ми відмінюємо...”). Цілком очевидно, що *усі* за своєю семантикою охоплює ширший загальний, ніж *ми*, і цей загальний є *абсолютний* — без винятку (див.: Словник української мови: в 11 т. Київ, 1970. Т. 1: А—В. С. 343; Там само. 1973. Т. 4: І—М. С. 699). Зазначена семантична відмінність, безперечно, позначається як на двоскладних реченнях з узагальнено-особовим значенням із *усі* й *ми* в ролі підмета, так і на співвідносних із ними односкладних узагальнено-особових реченнях.

Із вище викладеним перегукується висновок, якого дійшли автори знакомитого навчального посібника “Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень” (за ред. М. Д. Гінзбурга. 2-е вид., випр. і допов. Київ, 2007. С. 536): “<...> конструкції з дієсловами у фор-

мі третьої особи множини (*ставлять, пишуть, випробують*) надають реченню більш загального (безособового) відтінку, тоді як форму першої особи краще вживати у навчально-методичній літературі, бо вони підкреслюють спільність дій викладача (інструктора) й учня (студента, слухача)”.

1.5. Ще одним заміником проектних синтаксичних конструкцій, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, є безособові речення, складений головний член яких виражений модальним предикативом *можна* й поєднаним із ним інфінітивом.

Цими безособовими реченнями треба замінити: 1) окремі проектні синтаксичні конструкції, що мають дієслівний складений присудок, виражений особовою формою модального дієслова *могти* й поєднаним із нею інфінітивом так званої “пасивної дієслівної форми на -ся”; 2) окремі проектні синтаксичні конструкції, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” правлять за простий присудок.

Таке замінення названих неправильних конструкцій пов’язане передусім із їхньою модальністю.

Приклади:

1. “У прізвищах та іменах людей можна передавати звук **[g]** двома способами...” [замість “У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука **[g]** двома способами...” (с. 127)];

2. “Діалоги й полілоги можна подавати без абзаців...” [замість “Діалоги й полілоги можуть подаватися без абзаців...” (с. 212)];

3. “<...> у таких випадках замість крапки з комою можна використовувати й кому...” [замість “<...> у таких випадках замість крапки з комою може використовуватися й кома...” (с. 216)].

Окрім *можна*, до складеного головного члена зазначених вище безособових речень можуть виходити й інші модальні предикативи, зокрема *треба*. Вибір же слухного модального предикатива залежить од модальності замінюваної проектної синтаксичної конструкції.

1.6. Деякі проектні синтаксичні конструкції, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, треба замінити двоскладними реченнями з граматично правильними присудками (на відміну від граматично неправильних проектних).

Таке замінення зазначених неправильних конструкцій залежить, зокрема, і від “*гаданої*” семантики їхніх присудків.

Приклади:

1. “У словах, узвичаєних у українській мові з **ф**, можлива орфографічна варіантність на зразок: *анафема* і *анатема*...” [замість “У словах, узвичаєних у українській мові з **ф**, допускається орфографічна варіантність на зразок: *анафема* і *анатема*...” (с. 127)];

2. “У запозичках із давньогрецької мови, у яких буквосполучку **au** зазвичай передава-

ли транслітеруванням як **au**, можливі орфографічні варіанти: *аудієнція* і *авдієнція*...” [замість “У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення **au** шляхом транслітерації як **au**, допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція* і *авдієнція*...” (с. 132)].

1.7. В окремих випадках заміниками проектних синтаксичних конструкцій, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, могли б бути й односкладні незалежно-особові речення.

1.8. Проект Українського правопису містить одну синтаксичну конструкцію, у якій дієслово *рекомендуватися* вжито як модальний предикатив із значенням доцільності: “У функції перших рекомендується вживати кутові лапки, або “лапки-ялинки” (“...”), у функції внутрішніх — “лапки-лапки” (“...” або “...”); “*Це мій “Кобзар”*”, — *сказав він*” (с. 208).

Ця конструкція — *неправильна*. Її неправильність зумовило вжиття дієслова *рекомендуватися* в зазначеному статусі.

По-перше, у модальні предикативи, як і в предикативи (або станівники) у цілому, не можуть переходити дієслова, зокрема зворотні (див.: Вихованець І. Р. Предикативи // Українська мова. Енциклопедія. Вид. 3-є, зі змін. і допов. Київ, 2007. С. 541; Горпинич В. О. Морфологія української мови: підручник. Київ, 2004. С. 239).

По-друге, у сучасній українській літературній мові дієслово *рекомендуватися* виступає тільки як зворотне (Словник української мови / відп. ред. В. В. Жайворонок. Київ, 2012. С. 955).

Тож дієслово *рекомендуватися*, точніше, його форму *рекомендується* треба замінити в поданій вище неправильній конструкції модальним предикативом *рекомендовано*, що має значення доцільності й разом із *дозволено* й *заборонено* утворює специфічну групу модальних предикативів (всі вони походять од дієслівних форм на *-но, -то*).

Особливості вжитку зазначених модальних предикативів на прикладі відповідних положень нормативних документів доволі засадно розглянуто в ґрунтовній статті Михайла Гінзбурга й Світлани Коваленко “Пропозиції щодо однозначності викладання положень нормативних документів засобами української мови” (Стандартизація, сертифікація, якість. 2015. № 1 (92). С. 6–18).

Висновок

У проекті Українського правопису треба замінити: 1) *усі* синтаксичні конструкції, у яких так звані “пасивні дієслівні форми на -ся” є складниками, (бо ці конструкції є граматично неправильні) і 2) *усі* односкладні узагальнено-особові речення, головний член яких виражений дієсловом у формі **1-ї особи** множини теперішнього часу, (бо ці речення є семантично недоцільні) — граматично й семантично правильними синтаксичними конструкціями згідно з викладеними вище настановами, а замість *рекомендується* (с. 208) треба вжити *рекомендовано*.

29 жовтня 2018 року

Далі буде.

Науково-практична конференція «Кременецька «Просвіта» в національно-культурному житті українського народу»

Ігор АНТОНЮК,
Кременець—Львів

“Перші спроби розгорнути просвітанський рух на Кременеччині були зроблені Січовими Стрільцями ще в роки Першої світової війни. Влітку 1918 року, за часів гетьманату, відновлено діяльність “Просвіти” Кременця”.
Яків Лавриченко “Велика Волинь між двома війнами”

23 жовтня 2018 року я побував на конференції, присвяченій 100-річчю створення товариства “Просвіта” у Кременецькому районі на Тернопільщині. У читальній залі бібліотеки Кременецької педагогічної академії не було жодного вільного місця. Серед присутніх багато молоді, студентів, отже, активісти Кременецької “Просвіти” (голова — Л. А. Следзінська) на правильному шляху: буде кому передати благородну справу підвищення культурного та освітнього рівня наших громадян. Відкрила конференцію Лілія Следзінська.

Змістовним був виступ народного депутата України Тараса Юрика, в якому він підкреслив, що і за сучасних умов діяльність активістів товариства досить актуальна.

Від педагогічного колективу Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка просвітан Кременеччини привітала доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера.

У своїй доповіді доктор історичних наук, професор Ірина Скакальська детально проаналізувала перші кроки роботи просвітан Кременеччини та зупинилася на тих особистостях, хто очолював її осередок у 20—30-х роках минулого століття.

Олександр Соловей, кандидат історичних наук, доцент КОГПА, розповів про роботу бібліотек і читалень Кременецького повіту в 20—30-х роках ХХ століття.

Запам’ятався виступ директора Кременецького медичного училища ім. Арсена Річинського, кандидата медичних наук Петра Мазура, котрий поділився особистим досвідом на ниві просвітництва та відзначив важливість просвітницької роботи на сучасному етапі.

Голова Тернопільського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Святослав Абрам’юк проа-

До 100-річчя з часу заснування

налізував діяльність просвітан Кременеччини, детально зупинився на завданнях, що у майбутньому ставить “Просвіта” перед своїми активістами. Долучилася до виступів і молодь. Студентка 2 курсу педагогічної академії Ганна Ткачук підготувала доповідь, у якій виклала основні віхи розвитку та діяльності товариства “Просвіта” не тільки на теренах Кременеччини та Тернопілля, а й усієї України.

Вокальне тріо “Мальви” (село Великі Бережці) під керівництвом Світлани Красевич та з музичним супроводом Ігоря Бендасюка виконало пісні на слова просвітанця Михайла Росоловського, музика Галини Гамери, яка, вітаючи просвітан району, розповіла про співпрацю осередків “Просвіти” Кременеччини.

Порядувала присутніх виступом бандуристка Алла Люба з села Кімната. Представниці жіночого вокального ансамблю “Гайвчанка” на чолі зі своїм художнім керівником Г. Бочелюком виконали низку українських пісень. І все це завдяки Марії Тимовській — голові просвітанського осередку в селі Кімната.

На жаль, не всі охочі саме в день проведення ювілейної конференції Кременецької “Просвіти” встигли долучитись до заходу.

Тому 28 жовтня відбулося продовження конференції у приміщенні Кременецької “Просвіти”. Очільниця районного об’єднання “Просвіти” Лілія Следзінська представила присутнім Івана Дмитровича (позивний “Гуцул”) — колишнього воїна-афганця, а тепер командира підрозділу морської піхоти, що чинить опір російській окупації на сході України. І пан Іван на цій неоголошеній війні уже 5-й рік — практично від її початку. Проїшов через усі “гарячі точки” на східному рубежі країни, був поранений, двічі контужений, але пам’ять про те, що його батько постраждав за “советщини” через патріотичні переконання, а діда розстріляли енкаведисти, не дає йому морального права скласти зброю. Його девіз: “Поки “Гуцул” на війні — руки в москаля короткі!”, тому перемога однозначно буде за нами!!!

Сестра Героя Небесної Сотні Олександра Капіноса Наталія розповіла як Сашко навчав її грати на гітарі, заспівала його улюблену пісню “Хто ти є, Україно моя?”, потім ще кілька тужливих повстанських пісень, а вже на завершення дійства виконала “Червону калину”.

З поетичним словом виступила учениця 10 класу Кімнатської ЗОШ Марійка Кудасюк — юна поетеса, неодноразова переможниця всеукраїнських шкільних олімпіад. Слухаючи поезію, не вірилося, що її автор — 15-річна дівчинка. Завершивши декламування власного вірша “Усе це, Україно, для тебе”, вона викликала шквал емоцій серед присутніх. Україна ніколи не вмере, маючи такий інтелектуальний ресурс і таких юних патріотів!

Із вітальним словом виступила вчителька Старотараської ЗОШ Ольга Левандовська, просвітанка з 20-річним стажем. Вона згадала перших очільників Кременецької “Просвіти” і відзначила ту активну діяльність, що проводить уже майже пів-

інші сфери. Було створено страхову компанію “Дністер”, низку банків, “Центроспілку”, кілька друкарень. Значна частина прибутків від їхньої діяльності йшла на втілення просвітанських планів. Але все це змінилося з початком I Світової війни, а особливо з приходом червоної армії на наші терени. Тоді за кілька днів безжалюдно знищили всі архіви “Просвіти”.

Голова Куликівського осередку “Просвіти” Оксани Бегар роз-

викладач Кременецької академії Юлія Янчук говорила про участь просвітан у суспільно-му житті району. Володіючи великою бібліотекою, здійснюючи видавничу діяльність, підтримуючи мистецьке життя Кременеччини, “Просвіта” популяризує крашні роботи талановитих художників і письменників. А постійна участь у міжнародних наукових конференціях додає їй ваги серед інших громадських організацій. А вже “Просвіта” — громадська організація, яка повертає Україні забуті імена...

Представниця польського товариства Кременеччини Ядвіга Гуславська, торкнувшись творчості видатного польського поета Юліуша Словацького, уродженця Кременця, підкреслила, що історії українського та польського народів тісно переплетені, розповіла про реконструкцію кременецького цвинтаря, яку в короткий термін здійснили 17 небайдужих ентузіастів.

Дуже зворушливим було представлення “лісовичків”. Лілія Адамівна розповіла, як вдалося втілити в життя ідею створення дитячого табору “Лісової школи на Вірлі”. Вже 4 роки спільно цей просвітанський проект успішно діє. Виступаючи із заключним словом, Лілія Адамівна поділилася роботою над створенням “Літопису діяльності Кременецької “Просвіти” у світлинах”. Зазначивши, що створено вже понад 30 альбомів.

Атмосфера домашнього застатку панує у приміщенні “Просвіти”. Велика бібліотека, значний архівний матеріал, безліч світлин і портретів видатних діячів української культури, вишиті рушники налаштовують відвідувачів на ноту національного піднесення. Присутні розглядали хоругву, автором якої є кременчанин Богдан Павликевич, а виконавцем Лариса Посух. Виконана у поєднанні українських національних державних кольорів з барвами прапора УПА, із зображенням старовинного герба м. Кременця, на ній вишито слова: “Світлом науки і знання нас, дітей, просвіти”.

Безмежно радію, що у навколишніх селах Кременеччини організовані просвітанські осередки і працюють вони дуже активно. Про це на конференції доповідали Наталя Омелянска-Микуляк (село Кімната), Галина Сікліцька (село Великі Бережці), Валентина Процик (село Білокриниця), Оксана Бегар (село Куликів), Василь Хоміцький (село Лосятин).

століття як керівник літературної студії “Ломикамні” Лілія Следзінська.

Просвітанин Мирослав Ярій зупинився на тих соціальних, історичних, економічних моментах, що передували виникненню “Просвіти”, розповів про труднощі, яких зазнали перші просвітанці, створюючи товариство ще 8 грудня 1868 року у Львові. Але Львову, як і всій Галичині, що входила тоді до складу Австро-Угорської імперії, вдалося втримати і розвинути культурно-освітнянські тенденції. Вплив діяльності “Просвіти” розповсюдився і на

повіла про діяльність товариства з перших днів заснування і до сьогодні. Просвітанці створили народний хор, ставили театральні вистави, розповсюджували ідею національного відродження серед мешканців села. Пани Оксана розповіла, як її односельці з ініціативи просвітан сприяли тому, що куликівці одні з перших у Почаївському регіоні перейшли до УПЦ КП. І нову місцеву церкву освятив Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет. Не могла оминати і постать нашого Героя — Сашка Капіноса. Уродженець сусіднього села Дунаїв, він до Куликова душею прикипів: часто організував вечорниці, був ініціатором проведення молодіжних фестивалів, віртуозно грав на бандурі, гітарі.

Улас Самчук — саме його творчості присвятила свою промову Віра Трачук, викладач Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука. Вона зазначила, що членом товариства “Просвіта” він став у 18-річному віці (1923 р.), коли навчався у Кременецькій гімназії, а 1927 р., дезертирувавши з польського війська, опинився в Німеччині. Повернувшись з еміграції 1941 року, як виявилось, тимчасово, бо відновлення радянського режиму змусило його виїхати до Канади. На Батьківщині його твори були під сувою заборною.

Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика

Світлана КОРОНЕНКО

Суми. Відкрили XIX-й!

У середині травня в столичному театрі ім. Івана Франка відбувалося закриття XVIII-го мовного марафону. Після церемонії вручення найпрестижніших премій та подарунків переможцям і призерам конкурсу, а також прекрасної концертної програми був фінальний епізод усього цього сюжету. Хмельниччина, де розпочинався XVIII-й, передавала естафету наступного мовного турніру. Освітяни Хмельниччини назвали Сумщину. Тоді на сцені театру начальник департаменту освіти Сумської обласної державної адміністрації, доктор юридичних наук, професор Вікторія Грובה запевнила всіх присутніх, що освітяни Слобожанського краю усвідомлюють усю вагу відповідальності, котру беруть на себе, погодившись відкривати XIX-й на Сумщині.

У театральній залі — аншлаг. Урочисте дійство відкриває голова обласної державної адміністрації Микола Клочко, який, зокрема, наголосив: “Варто згадати, як під час Революції гідності нас всіх об’єднало українське слово, українська пісня. Коли у вирішальний час новітньої історії зблизився схід і захід, північ і південь. Цей мовний конкурс вражає своєю масштабністю та чисельністю, адже

штабу з підготовки всього заходу, принагідно розповіла про велику кількість освітніх та гуманітарних проектів, які успішно здійснюються на Сумщині. І її слова не викликають жодного сумніву, бо на прикладі підготовки до відкриття мовного марафону помітно скординованість дій усіх освітянських ланок Сумщини.

Кожен із промовців вручав нагороди й почесні відзнаки представникам освітянського корпусу. Це надало особливої важливості дійству і стало приємним сюрпризом для групи освітян, які активно працюють саме в цьому патріотичному проекті.

З теплими словами привітань звернулися до присутніх Михайло Слабошпицький та Павло Гриценко, які ще раз нагадали про націєтворний потенціал конкурсу і його розлуння в усій світовій українській діаспорі. Слабошпицький оприлюднив привітання багатолітнього колективного мецената конкурсу — Союзу українок Австралії. Нагородження школярів, студентів та вчителів провели письменники, чие родове коріння пов’язане з Сумщиною. Це тепер столичні літератори Микола Гриценко й Анатолій Сахно (який викликав зливу оплесків своїм спонтанним вокальним номером), а також голова місцевої організації НСПУ, відомий поет і перекладач Олександр Вертіль.

Вразила яскрава концертна програма дійства. Цих юних артистів готовно прийме сцена театру ім. Івана Франка в Києві, коли у травні вже наступного року відбуватиметься врочисте закриття XIX-го патріотичного мовного марафону.

А далі почнеться підготовка до XX-го...

велькі рушники, витинанки. Всі експонати виконані у різних техніках. Це — писанкарство, витинання, вишивка, вибійка, соломоплетіння та лялькарство. Це роботи учнів і вчителів обласного центру позашкільної освіти та Палацу дітей та юнацтва. Їх близько сотні. Виставку присвятили Дню української писемності та мови, який відзначають 9 листопада. Окремий сюжет — юні моделі в автентичних строях. Абсолютний ексклюзив! Яскравий національний стиль із неповторним слобожанським колоритом. Ці витвори радували зір глядачів різних країн Європи, де відбувалися їхні триумфальні покази. І тут, у фойє театру, численні глядачі не шкодують оплесків оригінально вбраним моделям.

він збирає навколо себе понад 5 мільйонів людей із багатьох країн світу, де мешкають українці”.

Заступник голови Сумської обласної ради Анатолій Ричкаль нагадав, що Сумщина — прикордонна область, а тому такі заходи, як конкурс ім. П. Яцика, тут особливо важливі, бо мова — то не тільки освіта й культура, а й важлива складова національної безпеки. Там, де не було української мови, агресор намагається вибудувати “руській мір”.

Заступник міністра освіти і науки України Роман Грєба ще раз нагадав про унікальність мецената Петра Яцика, який ініціював безпрецедентний мовний проект, у якому найголовніший акцент — на масовості учасників.

Вікторія Грובה, яка була в ролі, так би мовити, начальника

Вельмишановні організатори й учасники XIX Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика!

Від імені Союзу українок Австралії вітаємо Вас із цим урочистим відкриттям XIX Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика на Слобожанщині, у славних Сумах! Ми радіємо, що цей патріотичний мовний конкурс, який щорічно охоплює мільйони школярів і студентів та дає позитивний стимул на відродження і збереження української мови, відбувається вже вдев’ятнадцяте, попри труднощі та перешкоди, не тільки в Україні, а й у 23-х країнах світу, включно з Австралією. Честь, хвала і слава Вам!

Дорогі учасники конкурсу! Сьогодні, у День української пи-

Вітаємо!

Лігу українських меценатів, Володимира Загорія, президента Ліги українських меценатів; Павла Гриценка, директора Інституту Української мови НАНУ; голову журі конкурсу Михайла Слабошпицького, виконавчого директора Ліги українських меценатів, голову Координаційної ради Міжнародного конкурсу ім. П. Яцика

семності і мови ви приступаєте до участі у цьому важливому мовному змаганні — XIX Міжнародному конкурсі з української мови ім. Петра Яцика, щоб підвищити рівень своїх знань з української мови. Ми вітаємо Вас та бажаємо успіху! Наша рідна українська мова — невід’ємна частина української культури, голос українського народу, її передавали наші предки від покоління до покоління. Це та жива струна, звуки якої відлунують у глибині людської душі.

Мова — це найдорогоцінний скарб, душа і краса народу! Ми, українці, обдаровані багатою спадщиною, нашою рідною мовою — шануймо та бережімо її!

Бажаємо щастя, здоров’я, миру і Божого благословення, великих успіхів і творчих досягнень у майбутньому. Слава Україні!

Союз українок Австралії:

Люба КВАСНИЦЯ-КЕЙ,

голова;

Валентина ДОМАЗАР,

культурно-освітній референт

Один день із життя студента

Вихованці гуртків “Точка зору” та “Моя майбутня професія” ЦДЮТ № 5 Харківської міськради (які займаються на базі 136-ї та 126-ї харківських шкіл) спробували себе в ролі студентів Українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ’яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди.

Леонід ГАПЄСВ, керівник гуртків “Точка зору” та “Моя майбутня професія” ЦДЮТ № 5 Харківської міськради, член НСЖУ
Фото автора

Усе відбувалося по-справжньому. Декан факультету, кандидат філологічних наук, професор Костянтин Юрійович Голобородько повідомив цікаві факти про історію і сьогодення цього вищого навчального закладу. Тут готують вчителів української мови і літератури, філологів, журналістів... Також розповів про його цікавих випускників і не

тільки. А ще подарував присутнім газету “Учитель” та Книги видавництва “Основа” з тематичними контрольними з української літератури.

Головна мета цього цікавого і пізнавального заходу — практична можливість для старшокласників спробувати відчутти себе студентами університету протягом дня. Хтось потім зможе зробити свій вибір навчання майбутньої професії. Але при цьому кожен відчує неповторні особливості нового студентського життя. Ось така ідея заходу, в якому із задоволенням взяли участь ті, хто займається в системі позашкільної освіти.

«Я знаю силу Слова»

Галина ВОЛОЩУК,

викладач кафедри філології Коломийського навчально-наукового інституту

Студенти та викладачі Коломийського навчально-наукового інституту в МПК “Народний дім” провели загальноміський захід “Я знаю силу Слова”, присвячений Дню української писемності та мови. Ведучі заходу Ангеліна Семенюк та Андрій Янкошук розповіли присутнім про історію виникнення свята. “День української писемності та мови — державне свято, яке щороку відзначають в Україні, встановлене Указом Президента “Про День української писемності та мови” 9 листопада 1997 року на підтримку “ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства”, — зазначила ведуча.

Родзинкою заходу стала акція “Читаймо Біблію”, яка об’єднала представників всіх навчальних закладів Коломії. Студенти та викладачі зі сцени читали Книгу Еклезіяста. Відбулося молитовне єднання молоді Ко-

ломийщини, котра молилась за мир в Україні.

З промовою до учнів та студентів звернувся голова Коломийського міськрайонного товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Василь Плаголюк, наголосивши на важливості підтримки української мови у всіх сферах суспільного життя на всій території України. На святі були присутні учні та вчителі загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл, студенти й викладачі коледжів і вищих навчальних закладів міста Коломії.

Мова — найдосконаліший із феноменів людського суспільства. Українська мова — мова багатомільйонного народу, вона виникла і зростала разом із ним, слугує йому знярядям спілкування, боротьби і розвитку на всіх етапах історії країни. Мова — це процес пізнання світу; засіб усного і писемного інформаційного зв’язку в суспільстві та спілкуванні між людьми. Міра володіння мовою формує особистість людини, її інтелект, буття. Українська мова — “барвистий килим самоцвітів”, що віками ткали генії нації і прості люди. Біблія та українська мова сьогодні об’єднали всю коломиїську громаду.

Будьмо відповідальні за долю мови — основу безпеки держави

До Дня української писемності та мови Львівське обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка провело чергову відкриту конференцію: “Мова — основа національної єдності та безпеки держави”.

Мета конференції, як зазначив організатор Ярослав Пітко, голова ЛОО ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка: “...проаналізувати сучасну мовну ситуацію, визначити основні її проблеми, акцентувати на об'єднаних ролі мови — як важливого чиннику національної безпеки та найголовніше — усвідомлення відповідальності за долю мови.

Адже сучасна мовна ситуація в Україні зумовлена не тільки лінгвоцидом, здійснюваним окупантами впродовж століть, що супроводжувався фізичним нищенням її носіїв, а й нерішучістю її політиків, що відкинули під час будівництва української держави її наріжний камінь — СЛОВО. Рясно цитуючи пророчі слова геніального Шевченка у передвіборчих баталіях, не сприйняли його імператив: “Я на сторожі коло їх поставлю СЛОВО...”

Конференц-зал Львівського палацу мистецтв заповнили понад 200 учасників: представники шкіл області та вищих навчальних закладів, письменники, громадськість.

Доповідачі розкрили різні виміри української мови, здатної забезпечити націєвірну функцію.

Відомий літературознавець і перекладач професор Андрій Содомора у доповіді наголосив на “больових точках” сучасного стану української мови.

У доповідях висвітлено проблеми українського правопису (доповідач доцент Володимир Пилецький — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора Івана Ковалика ЛНУ ім. І. Франка), мовної безпеки (професор Галина Машук — доктор філологічних наук, кафедри загальної мовознавства ЛНУ ім. І. Франка), українського термінознавства та інші. Важливими були доповіді доцента, кандидата філологічних наук Ульяни Добосевич, Святослава Літинського, Миколи Зубкова, Мирослави Цюпер та інших.

Учасники конференції підтримали резолюцію, запропоновану Радою Львівського обласного товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка.

Вл. інф.

Тетяна СЕРГІЮК, член правління обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка

Започаткований 1994 року Рівненською “Просвітою”, НСПУ та Рівненським обласним управлінням освіти літературний конкурс “Перло багатоцінне” запозичив назву у Кирила Ставровецького, відомого українського письменника та вченого, просвітителя і видавця XVI—XVII століть, уродженця Млинівщини, автора збірки повчань і віршів “Перло багатоцінне”.

Відтоді конкурсом опікуються Євген Шморгун, письменник, лауреат премії ім. Лесі Українки, та Наталія Савчук, член правління обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка — ініціатори й організатори дитячих літературних змагань.

Конкурс відбувається упродовж року у п'яти номінаціях: вірші старших школярів (9—11 класи); проза старших школярів (9—11 класи); вірші молодших школярів (1—8 класи); проза молодших школярів (1—8 класи); публіцистика.

Підсумки підбили 9 листопада у День української писемності та мови. Кращі твори переможців публікуються у збірці — літературному альманасі “Проріст”, — яку щорічно видають коштом благодійників та симпатиків “Просвіти” і вручають переможцям 22 травня у день перепоховання Тараса Шевченка, в перед-

На сповідь до Тараса

Рівненська обласна “Просвіта” з нагоди Дня української писемності та мови за підсумками конкурсу “Перло багатоцінне” преміювала переможців поїздкою до Канева.

день (24 травня) Слов'янської писемності та культури у літописній Пересопниці.

Цьогоріч урочистості з відзначення переможців традиційно відбулися в обласній науковій бібліотеці, яка тісно співпрацює з “Просвітою” у проведенні цього конкурсу та всіх літературно-мистецьких імпрез.

У конкурсі взяли участь більше трьохсот школярів з усіх куточків області, які представили понад тисячу творів. 29 із них стали переможцями. “Дехто не вперше заявив про себе досконалою художньою творами”, — зазначив у врученні голова журі конкурсу Євген Шморгун. Це Анжела Лехкобит, учениця Ясногірської загальноосвітньої школи I—III ступенів Сарненського району (номінація “Публіцистика”), Святослав Кирильчук, учень Рівненського навчально-виховного комплексу № 12 (номінація “Вірші молодших школярів”), Тетяна Бензюк, учениця Туменської загальноосвітньої школи I—III ступенів Дубровицького району (номінація “Проза молодших школярів”).

Конкурс має своїх випускників, які стали членами НСПУ, зокрема — Галина Гнатюк, Олена Захарченко, Юлія Костюкевич, Петро Катеринич.

“Просвіта” складає шану і повагу вчителям і керівникам літературних студій, гуртків, зокрема — Туменської загальноосвітньої школи I—III ступенів Дубровицького району, “Поетарх” Рівненського палацу дітей та молоді, “ЛітЕра” Рівненської загальноосвітньої школи I—III ступенів № 1, “Літературна вітальня”; Березнівського навчально-виховного комплексу “ЗОШ I—II ступенів — ліцей, “Зорецвіт” Здолбунівського районного центру творчості дітей та юнацтва.

Голова обласного об'єднання “Просвіти” Іван Ветров вручив переможцям дипломи.

Неочікуваною нагородою для юних поетів, прозаїків та публіцистів стала екскурсійна поїздка у Канівський музей Тараса Шевченка, організований за фінансової підтримки Філіалу Злученого Українського Американського Допомогового комітету (керівник Віра Принько) в межах Проекту “Іду з дитинства до Тараса” з нагоди Дня української писемності та мови. Щирі слова подяки у відгуках учасників туру Вірі Дмитрівні.

Незабутні враження від поїздки ще більше надихнули учнівську молодь на творчі здобутки. Нехай їм щастить!

Зоя ДІДЕНКО, голова Хмельницької міської “Просвіти”

*Рідна “Просвіто”,
Матінко наша,
Сонцем нам ясним будь...
(Спиридон Черкасенко, 1900 р.)*

Ось уже 150 років промені Матері-Просвіти зігрівають серця і душі українців... На чатах нашої совісті й свідомості стоїть це незнищенне Товариство. Ще й сьогодні “Просвіта” торує стежки до повного національного самовизначення. Саме їй, громадській організації, від 1868 року Бог і доля визначили бути національним донором України.

Історично “Просвіта” була школою державності в чужих імперських системах, а нинішня “Просвіта” стала державотворчою в незалежній Україні.

Символ “Просвіти” — посатя жінки, яка у зловісній темряві смолоскипом правди освічує путь. Світло це допомагає й Хмельницькій міській “Просвіті” утверджувати українство на рідній землі, а найперше, в славному Хмельницькому.

Свідчення цього — 53-тє просвітницьке видання “Невмируще джерело українства”. У

Ми всі — «Просвіта», і народ — «Просвіта»

книжці три розділи. Перший присвячений Тарасу Шевченку: “Шлях у вічність”, “Тарас Шевченко у приватному житті”, сценарій фільму “Земля Подільська, яку сховає Тарас”, “Тарасове перо. Малечі про Великого Тараса”. У другому розділі стануть відомі імена Достойників честі, які в різні часи і кожен по своєму були причетні до “Просвіти”: Софія Русова, Андрей Шептицький, Степан Сірополко, Сергій Єфремов, Симон Петлюра, Євген Маланюк, Кость Місевич, Аркадій Животко, Олесь Гончар, а також наші сучасники, знамениті подоляни Михайло Коваль, генерал-полковник, перший заступник секретаря РНБО України; Олександр Слободян, президент корпорації “Оболонь”. Використано матеріали просвітницьких програм Хмельницького обласного радіо “Подільський передзвін”. Розділ третій “Жива історія нашої діяльності. Публіцистика” розповідає про діяльність Хмельницької міської “Просвіти” в різні часи.

І нехай це лише мить історії, але хмельницькі просвітяни вис-

вітлювали в ЗМІ заходи, що принесли заслужене визнання в Україні і за її межами. Важливо те, що учасниками заходів були освітяни, поліцейські, курсанти й офіцери-прикордонники, нацгвардійці.

А книжка ще раз перекоує всіх, що просвіти ніколи не буває багато.

8 грудня 2018 року Товариству

“Просвіта” в Україні лише 150! А жити це непереможне Товариство буде вічно, бо ще багато треба зробити для України!

У цьому переконанні хмельницькі просвітяни та благодійники “Просвіти”, яким правління Товариства широким вдячне за допомогу у виданні цієї книжки. Презентація видання “Невмируще джерело українства” відбулась 8

листопада напередодні Дня української писемності та мови.

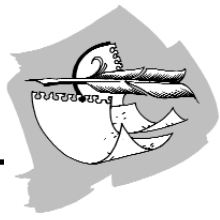
Учасниками урочистого заходу стали представники навчальних закладів, ВНЗ, Національної поліції, прикордонної академії, журналісти, ті, з ким наша “Просвіта” співпрацює протягом довгих років.

Високу оцінку новому виданню дали представники влади та громади. Вітальну телеграму надіслав один із героїв книжки, генерал-полковник Михайло Коваль, побажавши й надалі неперушно стояти на першій лінії захисту рідної мови. А Почесний просвітянин Олександр Слободян подарував унікальну монографію “Патріарх Мстислав. Життя і архіпастирська діяльність” Дмитра Степовика та видання “Україна у Великій війні 1939—1945 рр.”.

В авторському виконанні співачки й композитора Людмили Вроди прозвучала пісня на слова Івана Драча про Народний Дім “Просвіти”. За ухвалою правління нове просвітницьке видання “Невмируще джерело українства” подарують благодійникам і всім, з ким співпрацює Хмельницька міська “Просвіта”.

Дмитро ПАВЛИЧКО

Фото з сайту Національного музею літератури України під час ювілейного вечора-концерту Софії Майданської

Софія Майданська

I
1975 р. в передмові до публікації в журналі “Дніпро” добірки поезії молоді, невідомої ще поетеси Софії Майданської, я писав, що вона серед справді самобутніх талантів “виокремлюється”. Звертався до читачів: “Придивіться до цього широкого і точного мислення. Кожен вірш — відкриття, свіжа метафора, ювелірно відгранована в слові... Софія Майданська, на моє переконання, добре розуміє нелегість нашого письменницького, громадянського обов’язку. На її шляху ще будуть нові, вагомші здобутки”.

1977 р. у видавничій рецензії на її першу книжку “Мій добрий світ” мені пощастило (інстинктом підказано було) написати: “Софія Майданська вперто й послідовно цурається поетичних трафаретів, можна сказати, гидує ними. Шукаючи нового виразу для своїх почувань, вона відмовляється не тільки від затертих стилів поетичного письма, а й від традиційних катренів, що так надокучають своєю монотонністю під пером недосвідчених авторів. Правда, молода поетеса блискуче володіє найсладнішою класичною строфою — Сонетом і це ще раз доводить, як професійно високо розуміє своє завдання авторка. Поєднання форми вільного вірша і сонета дає ефект незвичності, відчуття зв’язку часів, закладене в цьому, здавалось би, тільки формальному прийомі. Для Софії Майданської взагалі характерне це відчуття зв’язку різних епох, це, так би мовити, одна з філософських ліній її ще невеликої, але вже багатой творчості.

*Встаю з придорожного каменя,
на якому до мене
сиділа мурашка,
а ще до неї
згасала тут зірка,
бо слід залишилася від кулі”.*

“Так вона себе мислить — “Де мій початок” — “у явища природи й суспільства, які розвиваються, впливаючи на себе навзаєм, причому суспільні акценти в Софії Майданської чітко позначені соціальною конкретикою. Це видно не тільки у відверто декларативних її поезіях, але і в тонко вирізьблених мініатюрах, де говорить сама душа, начебто й не словами, а самими жестами думок...”

1983 р. я написав знову схвальну видавничу рецензію на дві драматичні поеми Майданської “Двобій” і “Повернення Орфея”. Ці речі вже впевнено демонстрували в нашій літературі не тільки поетеса, а й появу в її особі драматурга, людину, здатну поєднувати події часів Київської Русі з подіями часів ХХ століття і не будь-де, а в Латинській Америці, в Чилі. Там виступаючого проти Піночета студента Майданська показала в образі античного співака Орфея.

“Двобій” — це надзвичайно яскрава картина боротьби за людяність між княгинєю Ольгою і матір’ю князя Володимира, Святославова сина, Малушею. Я писав: “Двобій іде між Малушею, рабинєю Ольги, й самою княгинєю, або навіть ширше — з жорстокими обставинами життя, в яких перебувала дочка вбитого древлянського володаря Мала”.

Я підкреслював: “Двобій” — твір, що відповідає всім вимогам, які може до нього поставити історик і психолог, поет і режисер. Поема написана так, що її можна ставити в театрі (на що варто надіятися), вона може стати й основою кінофільму, тобто в ній є відчуття діалогу, живі розмови, хоч цілком природою вона має риси драми тільки для читання”.

Однак драма “Двобій” не була надрукована. 32 роки ця річ, майстерно написана, чекала свого часу. В журналі “Київ” 2015 р. з’явилася. Майданська переробила її. Наново писалося немало рядків, а найважливіше — авторка відредувала сцену прощання закоханих Малуші й князя Святослава. Красуня Малуша і Святослав, князь, вогонь молодий на престолі, пара долею вибраних, таємничим коханням об’єднаних людей. Уночі, у княжій світлиці, вони розмовляють. Святослав зізнає-

ся, що він зраджує Малушу, вранці від’їжджає сватати “жону з дреговичів”. Малуша просить: “Якщо мене ти любиш, я благаю — не виганяй, не покидай..., бо завтра останній гридень і останній раб мене у стайні зможе звалтувати. Якщо дізнаються, що я стала наложницею князя Святослава, — ніхто мене торкнути не посміє”.

Думаю, Майданська мала право змалювати сцену прощання Святослава з Малушею як мовчазний, мужський, напівсилуваний акт кохання. Але вона, як жінка, надає незайманій дівчині Малуші смилівість і право сказати: “Даруй мені, мій княже, материнство, воно єдине визволить мене від пут, які я скинути не в стані”. А її пута — це рабське становище при дворі княгині Ольги. Діалог Малуші й князя Святослава — головна і найсильніша правдою сцена в драмі “Двобій”. Насмілюся сказати — це рівень Шекспірівського мислення в нашій драматургії. Можливо, материнським передчуттям сповнена Малуша вірила в те, що її син від Святослава буде обраним долею.

1986 р. я знову написав схвальну видавничу рецензію на поетичну книжку Софії Майданської “Повноліття надії”. Для мене на той час авторка цієї збірки вже була попереду моїх друзів шістдесятників, очолювала групу сімдесятників.

“Софія Майданська, — писав я, — увійшла в українську поезію як сформована майстриня й зайняла в ній поважне місце. Культивуючи вільний вірш і сонет, полярні, але не суперечливі поетичні форми, вона показала, як можуть вони співіснувати, доповнювати одна одну, працювати на сучасний зміст. Нова книжка Майданської “Повноліття надії” відзначається тією ж, уже відомою нам, високою культурою форми й мови, якою так уміє чарувати поетеса. Збірка, однак, демонструє розвиток цього таланту, тут поруч з ювелірної чистоти сюжетним канонем знаходимо звичайні вірші піднесеного ладу, поруч з верлібрами — оригінальне й цікаве засвоєння форми українських козацьких дум. Софія Майданська з усіх наших поетів молодшого покоління найсильніша саме пануванням над формою, вона знає, що таке влада стилу. В неї не знайдеш словесного несмаку, розхристаності, що їх деякі критики схильні видавати за новаторство лише тому, що неоконкретно писаниною відрізняються вірші деяких визнаних “класиків”.

Певна річ, самою формою в поезії не досягнеш багато, поезія — це думка й почуття, це створений світ у слові, який неодмінно прагне впливати на реальність, постаючи з неї як її духовне відображення, але тільки той, хто володіє формою, може володіти й вогнем почувань і самим матеріалом духу. С. Майданська — приклад.

Книжка відкривається поемою “Полотна”, філософським твором, що малює образ матері, узагальнюючи й розвиваючи його до розмірів незнищенних сил біосу й самого епічного життя. Поема має безліч відтінків і відходів від головної теми, ліричних вставок і т. ін., але все ж сприймається як цілість, як драма самотності і як спів про нездійсненне щастя, як туга за минулими часами. Це — гімн мирові. Філософські роздуми “Полотен” знаходять своє продовження в наступному розділі книжки “Варіації на теми українських дум”, але перед згаданим розділом стоїть дуже конкретний цикл “Земля моїх батьків”, анфілада портретів земляків поетеси, портретів реалістичних, живих і сучасних. Ці земні поезії урівноважують розпливчату небесність деяких творів цієї книжки.

Окремий тематичний вузол складають вірші про кохання “А ви були одні, як дивне диво”. Це твори про найінтимніше почування, шемливі, ширі, з блиском написані речі.

Знову перед нами зринає образ жінки, яка осмислює силу спопеляючого й неминучого кохання, мучиться його таємно, несправедливістю, але тут же співає хвалу його благородній і животворчій стихії. Фактично всі теми, які зачіпає чи висвітлює С. Майданська в книжці, не нові, але всі вони під її пером оновлені, зматеріалі-

зовані свіжими думками й метафорами.

Зрозуміло, книжку С. Майданської можна тільки вітати, чекаючи на чимскоріше її видання”.

II

Я стежив за публікаціями творів Софії Майданської, але наприкінці 80-х років мене захопила політична діяльність. Першу книжку поезії Майданської “Мій добрий світ”, видану 1977 р., я прочитав, написав про неї, навіть виписав поезії, які мені сподобалися.

*Спустившись на цілунок дню,
закрив очі,
щоб не всліпнути від щастя.
Спустившись на дно сміху,
затули вуха,
щоб не оглухнути від радості.
Спустившись на дно болю,
стисни уста,
щоб не застогнати від самоти.*

***

*Куц глodu
рік чекав свого цвітіння.
Минає день,
І цвіт вже облетів.
Полинула б до тебе,
Тільки знову
Бажання гомонять мені:
— Не квапся.*

*Чим ближче зустріч,
Тим розлука ближче.*

Мене, пам’ятаю, зачарували ще два вірші з тої книжки: “Скриня” і “Співанка про Василюку”. Ці твори мають суто гуцульський настрій. “Скринь” таких бачив я багато в Стопчатові, була така “Скриня” і в моєї матері. Там ховала мати свою дівочу одяжину, свої вишивані сорочки і зелені “японські” хустини. А долю Василюки, описану Майданською, я живцем бачив у тих відчатах і жінках з мого села, що їх погвалтували “приблуди олов’янолиці”, або постріляли на лісових стежках “визволителі” зі Сходу. Василюка прикривала своїм тілом “різьблені ворота” і “зелені любистки” Карпат, де діяла Українська Повстанська Армія...

Моя дипломатична шестилітня служба у Словаччині і в Польщі перервала моє стеження за характером зростання дивовижного, багатогранного, начебто франківського письменницького обдаровання Софії Майданської. Будучи в Польщі, я зустрівся в Познані з професором, літературознавцем місцевого університету ім. Адама Міцкевича Богуславом Бакулою. Він спитав мене, що я думаю про творчість Софії Майданської. Я не міг йому ґрунтовно відповісти, дещо сказав тільки про її перші твори. А доктор Бакула, літературний критик європейського рангу, сказав мені: “Та це ж велика українська поетеса, рівня або й вища за всіх шістдесятників. Як повернетесь додому, дізнайтеся хто вона, напишіть про неї. Обіцяйте мені, що напишете!” Я нічого не обіцяв, але подякував йому за уважне ставлення до української літератури.

Повернувшись додому, я знову почав цікавитися творчістю Софії Майданської і її несподіваною діяльністю в галузі театральної культури. Пригадую виставу в Київському театрі опери і балету для дітей та юнацтва, в якій Майданська оригінально представила поему Івана Франка “Іван Вишеньський”. По-новому звучали слова геніального твору, сучасність наша трагічна появилася в долі великого українського богослова, ченця, що виходить зі своєї печери і ступає по хвилях моря до козацького кораблика як до символу української державності.

Сценарії Софії Майданської — тема важлива й окрема. Це — драматична поезія на театральній сцені. Про неї ще скажемо потім.

1979 р. Майданська видає книжку поезій “Долоні Континентів”, де міцніше осмислення жіночого, вже материнського життя.

*Розбите світло першої сльози
Життя зітре з дитячої долоні
І засміється в материнськiм гроні
Могутньої і чистої лози.
У щільниках дозріють голоси
Землі кохання і землі розлуки.
Я спалахну від первісної муки,
Мов княжий круточолоий корабель,
Щоб радість повернулася до оселі
І гріла над вогнем заляклі руки.*

Чи існує і чи може бути десь у поезії сильніший і краший за цей образ жінки, намальований Майданською? Так думав я, прочитавши цю річ, але тут же, в цій книжці Софії, я прочитав ще декілька таких жіночих сповідей. У вірші “Над склепінням вогню” ми знов побачимо жінку, котра прагне вірного, незрадливого кохання, і відчуває, що Земля набрякає її молоком, і “шорстким” язиком лиже сліп’яке насіння. Але щось таке сталося, що на дикому дні достигала жага, достигала у мушлі блакитній сльоза. По руках, як по ріках, пливла наша ніжність”. Жінка, яка живе в душі Софії Майданської — це геній жіночості, який не боїться відкритися:

*Ти берег мій,
моє ти безбережся,
Ти світло й затінь
в пралісі мовчання,
де кожне дерево —
струна в чеканні.*

*Скажи, мій світе,
хто накреслив межі,
через які
ступити я не смію,
чому неторкана,
як дзвін, німію?*

1981 р. Майданська видає книжку поезій “Похвала землі”. Тут земля кохання і рідна земля Буковина поєднані в одне єство. Поетеса оспівує буковинські світанки, городи, коноплі, тосові лави, кросна, воду з рідної криниці, котру відчуває як “живу і непочату”, од якої жінка, що її п’є, “поринає у родючий сон”. Нічого подібного не тільки в нашій, а й у світовій поезії не було і нема.

У цій книжці Майданської, де панує інтимна сповідь, вже появляється така глибока печаль, якої ні в кого з наших великих поетів нема. Ось як пише Софія про своє “Перше кохання”:

*Я все ставала менша й менша,
мов скалка льоду на долоні.
У пам’яті твоїй лишилась
від мене крапля прохолоди.*

*Ти відвернутись не хотів,
як і тоді,
коли з потоку
ми голі вибігли на ринь.
Але тепер ми не сміялись*

*Жінки білили полотно.
Ми на траві лежали поруч.
Кінця нам не було, як зволям.
Кому ж сорочкою ти став?*

Народженням дітей лірична героїня Майданської марила. У вірші “Народження” пластично, захоплено, сміливо описаний акт появи немовляти — людини, дія, котрої ортодоксальна релігія й медицина вчать боятися, як смертельної муки.

Далі буде.

Василь МІСЕВИЧ: «У чеканні завтрашніх музик»

***

Стомились в полі косарі.
Скосили просо.
Крислатий сонях на горі —
Сільський філософ.
Один-одніський, наче перст,
В крутім огромі.
І тиша тиш. На сотню верст —
Глибока втома.
Думок у соняха — без меж.
На те й філософ.
Люблю подумати я теж,
Думки, мов оси,
Обсядуть роєм, як борги,
А я міркую:
Чому в нас випали сніги,
Чужі — літують?
Світами доля повела
Синів і дочок...
Чому так густо край села
Ростуть горбочки?
Червоний обрій від зорі,
Червоні роси.
Присів, мовчу. А на горі
Мовчить філософ.

***

В очі дивляться сонно Карпати.
Ми малі, як пелюстка весною.
Нам не треба кудись поспішати,
Заночуєм на квітці з бджолою.

Як нахмурить чоло небо русе,
Розхвилюються трави і плеса,
Нас накриють крильми дикі гуси,
І заграє в сопліку Телесик.

Стихне нічка пахка, чорноброва,
Ляжуть гори, дерева і жито.
Ми до ранку не вимовим слова —
Можем бджілку, що спить, розбудити.

***

Вечірня мла.
Вогні червоні.
Пелюстя біле. І весна.
Немов на смузі прикордонній,
Така навколо тишина.

Одна ідилія.
Над краєм
Спилила біг найменша мить.
Я тишу пальцем ледь торкаю.
Ні звуку з вуст. Напевне, спить.

Ступаю м'яко.
Місяць дискотом
Вгорі кружляє.
Довга путь.
А десь отам...
ну зовсім близько
Зітхають діти.
І ростуть.

***

Ріка біжить, не вернеться ріка.
У неї хвиля сіра, аж зелена.
А поруч — скирта. Кругла і пухка,
Немов живіт сільського бізнесмена.

Рясних полів маячать хоругви,
Їх тепла тінь рахує дні минулі.
Лікуймо серце леготом трави
І допотопним голосом зозулі.

Й любім цю мить, її земні дари.
Вони прості і мудрі, наче Ванга.
Затихло небо. Зорями згори
Гаптує темін наймолодший ангел.

Весняний подих та озон грози,
Гнучкі плаї, долин пахучі ніші...
Це наше все. До щему, до сльози.
Тут жити й помирати веселіше.

Поет Василь Місевич народився 21 листопада 1941 року в селі Шипинці на Буковині.

Середню освіту здобув у вечірній школі робітничої молоді. Працював штукатуром, маляром, арматурником. А демобілізувавшись з армії, — коректором, кореспондентом, завідувачем відділу у Кіцманській районній газеті “Радянське життя” (тепер “Вільне життя”). Заочно здобув вищу освіту.

З 1983 до 1987 року — відповідальний секретар Чернівецької обласної журналістської організації. Член Національних спілок журналістів і письменників України.

У газетах і журналах друкується з 1959 року. Видав 18 поетичних та три історико-краєзнавчі книжки.

Лауреат літературних і літературно-мистецьких премій ім. С. Воробкевича, ім. Д. Загула, ім. В. Симоненка, ім. Зореслава (Степана Сабола), ім. П. Целана. Нагороджений Грамотою Національної спілки письменників України та медаллю “Почесна відзнака”. Окремі з творів перекладалися російською, молдовською та італійською мовами.

Живе і працює В. Місевич у рідному селі Шипинці.

***

Тут заслухані в серпень
зеленим гілляччям сади,
І синиці прудкі
прогортають
крильцятами крони.
Тут столітня кора
випробовує
голос і дзвонить,
І чекають мене на світанку
дозрілі плоди.
Впало яблуко враз
на тонку, як волічка,
стеблину.
Сколихнула луна
теплі вії
води й ковили.
Я у серпні стою. Медом дихає
білий налив,
І світліє душа, і віщує
усміхнену днину.
Це князівство — святе.
Його літо
в долонях зігріло
На ґрунтах молодих,
на співучих
коверцях трави.
Світіть небові й сонцю
зелених дерев
корогви,
І на плечі мені
плід кладе
своє втомлене тіло.

***

Краплина — дзень. Здрігнулись вії.
Роса на віях чи сльоза?
Сади в зелених картузах,
І білий шепіт білих лілій.

Навіщо ми? Слова не гріють,
Хоч їх ніхто ще не сказав.
Краплина — дзень. Здрігнулись вії.
Роса на віях чи сльоза?

У травах вечір тихо мліє,
І ти тоненька, як лоза.
Гудок і потяг. Дим звиса
І тане...
тане...
даленіе...
Краплина — дзень. Здрігнулись вії.

Дівчина на Пруті

На отаву скинула сорочку...
(Боже мій, лілеєчко тремка!)
По піску...
По білому пісочку
Молода, цнотлива, аж гірка.
Йшла собі.
Горіло пахло тіло,
Наче спрага, наче перший гріх.
Гомоніло берегом, летіло.
Чебрецево лащилось до ніг.

Йшла собі. Двадцятивесне диво.
Синь небес аж хлюпала в очах...
На грудях пручались полохливо
Двійко непокірливих зайчат.

Йшла собі.
Незаймана, відкрита.
Нічия ще... мамчина іще..
Пляж завмер в чеканні, мов корида.
Тамував солодкий в серці шем.

Йшла собі.
По молоденькій хвилі,
По густих розмовах, наче ртуть.
Прут зітхав у млосному безсиллі:
“Украдуть. Їй-Богу, украдуть”.

***

Пізня осінь — скрипка Страдіварі
І болить, і плаче, і зове.
Вітер змерз, як циган на базарі,
Гріє руки в листі. Бо живе
В цім великім і крутім огромі,
Де любов, і згода, і сльоза.
Он вікно. Навпроти.
В тому домі...

В білій шибці жінка, як лоза.
Добра жінка з добрими очима
Одиноко пальці в тиші мне.
Хто вона?
Покинута дружина?
Жде когось? Можливо,
і мене...
Висне ніч і хмари виснуть карі.
Пізня осінь...
скрипка...
Страдіварі...

***

Ця річка край шляху — співуча телінка.
І хилиться вухом до річки трава.
А обрій вечірній — над полум'ям ринка,
А місяць тонкий, як дівоча брова.

Є слово і крила. В росі, на барвінку...
Є парус шовковий і вірне весло.
Ти бачиш, князівно, любов моя, Жінко,
Цілюються квіти в селі й за селом.

Цілюються квіти. Зелені й червоні...
На хмарі високій цвітуть солов'ї.
Нам треба іти. Ще в п'янку полоні
В обнімку стоять голуби і гаї.

Ще луг синьоокий медунками стелить,
І пробують води найперший свій крок.
Нам треба іти до пахучого хмелю,
До білого голосу білих скрипок.

***

Вітер теплий, аж липкий, мов з клею.
Ось туркоче на крилі бджоли.
Ще ріка не починалась з глею,
Ще у скрипки струни не росли.

Був четвер...
субота чи вівторок.
І зиниці ангела вгорі.
Чорне плаття ночі. Білий торок
Молодої в небесах зорі.
Та зоря молочним глеком пахне,
З темноти сукоче воловід —
І в отави коні йдуть по пахви,
І не коле небо більше глід.
Тільки чути: виростають струни,
Й “до-ре-мі” лягає на язик.
Все мовчить, як за пляями ґруня,
У чеканні завтрашніх музик.

***

Шепоче лист. М'яка хода
Моя й твоя. І тут, і в лісі.
Додому проситься вода,
Й тумани гнізда в'ють у стрісі.

Співалось... стихло. Журавлі
Далеко, там... Як нитка гноту.
Мовчать цимбали. Скрипалі
Виводять ще останню ноту.

Йдемо із ночі до зорі.
Краєчком тиші, поруч з Богом.
Патлате прядиво вітрів
Намокло стелиться під ноги.

І я, і ти. І неба дах,
І ангел гріє в небі звідси...
Шепоче лист, м'яка хода,
Лише туман зітхає в гніздах.

***

Як піду... як піду... не вернуся
На світанку, при тихій зорі, —
Посадить моє серце ви русе
Край співучих шипинських доріг.

Як піду... як піду в темні ночі,
У неходжені далі...
у ті...
Залишіть мої втомлені очі
На калиновім листі густім.

Як піду... як піду у розлуку —
Лиш туман, лиш туман, як овес...
Намалюйте мої білі руки
На блакиті шипинських небес.

Як піду... як піду барвінково
У далекі і вічні літа, —
Запишіть моє зболене слово
На весняних коверцях отав.

Як піду... як піду ... не вернуся.

Пам'ять роду

30 вересня ц. р. у Національному видавництві “Веселка” колеги, друзі, шанувальники прощалися з Людиною, котра понад 25 років була очільником одного з найзначніших культурних центрів у Києві. Журналіст, письменник, мистецтвознавець, видавець, палкий патріот України Ярема Гоян залишив видатну творчу спадщину.

Свого часу, готуючи до ефіру літературно-драматичні передачі за творами Яреми Гояна, уважно вивчав авторську стилістику письменника і дійшов висновку, що він яскраво визначився з власним унікальним, експериментальним стилем — художньо-молитовним письмом.

Василь МАРУСИК,
заслужений журналіст України
Світлина
Яреми ГОЯНА-молодшого

Пам'ятаю, як, приміром, починалася його щотижнева авторська програма “Світочі землі української” на радіо “Культура” у Різдвяні дні 2000 року: “Віра християнська єднає рід наш і народ український. Я щасливий, що віра ця освятила мій рід і світить, мов слово молитви, в поколіннях, і не загубиться у віках наша віра, як і скарби духовні, що зароджуються в її сайливному ореолі.

...Явився зі світанку двадцятиого віку офорт “Голгофа”, відомий ще під назвою “Розп'яття” і дивом урятований як раритет української мистецької скарбниці. Його видобув із глибин душі ще зовсім молодим рідний брат моєї мами, а мій вуйко Василь Касіяна. Художник виніс цей страдницький образ вселюдського болю, молитви і ридання над розп'ятим Христом зі своєї християнської родини і селянського дитинства, зі сповнених горя фронтів світової війни, з синівської гіркоти та розп'ятої на хресті громадянського братовбивства рідної України та її народу, замученого війнами, пошестями, голодом”.

У такому ж мовно-стилістичному ключі автор подавав усі роздуми — тексти до книжкового фоліанта “Воскреснемо!”, перегукуючись із Євангелієм. Ілюстрована унікальними графічними творами В. Касіяна, ця книжка постала з коріння роду і продовжилася у родовому дереві життя. У цьому подарунковому ошатному томі з доброю сотнею вдало дібраних ілюстрацій талановито поєднано письменницьке слово і графічний касіянівський штрих.

Свій літературно-мистецтвознавчий серіал про видатного митця, академіка Василя Касіяна письменник і видавець Ярема Гоян розпочав із академічного видання “Кобзаря” (1998) з ілюстраціями Василя Касіяна. Згодом з'явився том “Автопортрет” із малюнками та біографічними роздумами В. Касіяна і літературним дослідженням Я. Гояна, що осмислює життєпис видатного художника та один із його творчих напрямів — автопортретування, що пройшло крізь усе життя художника. Він доходить висновку, що художник — один із тих учителів, у котрого “треба вчитися любові до України”.

Книга “Світло з неба” вийшла з посвятою мамі Олені і татові Петрові: “Стою на колінах у світлу пам'ять Вашу, Мамо і Тату, і бачу сяйво з небес любові — то світять зорями непогасними Ваші праведні душі”. У цих словах

— загадка любові автора до рідних людей, яких він вважає святими. То свята синівська любов, що переходить у правдиву молитву до тих, хто дав йому життя: “Дякую Вам, Тату, за слово правдиве, як сповідь. Знаю, це з Вашого поетичного слова, виколіханого на піснях народу й не згубилого на твердих гонах життя, зродилися і йдуть у світ мої книжки, ідуть доброї години, коли Україна здобуває волю, щастя і добру долю. І я молюся, щоб душа і цієї книжки була так чисто настроєна, як струни і душа Вашої, Тату, скрипки, яка вміла відгукнутись навіть на тихенько мовлене слово і в тон йому забриніти-заговорити, бо скрипка жива”.

І далі: “Дякую, Вам, Мамо, за рідну українську мову. Вона засвітилася мені у Вашому слові, як цілий світ у ранковому сонці. Слово Ваше осяяло нас, дітей, любов'ю — великою, як сонце, святою, як небо, рідною, як земля. Слово Ваше являлося з пісні, усмішки і сльози, а сльоза скропила надію: з роси і води морем-океаном розліється рідною землею наша мова. Слово Ваше святе стало святим Заповітом: не зрадиш маминої мови — не зрадиш Матері, не зрадиш України”.

Усі тексти Яреми Гояна, переповнені любов'ю до матері-батька, родини і України, треба читати речитативом, це поеми в прозі про осмислення свого Роду. Ось деякі розділи: “Світло з неба” (що сяє з небес в українських іконах), “Молитва за Шевченка”, “Корінь Роду”, “Диво Касіяна”, “Титани нації” (Пророк — Т. Шевченко, Ясновидець — І. Франко, Провісниця — Леся Українка), “Вірую”, “Сповідь перед Мамою”, “Молитва в родинному храмі”, “Клянуся Вам, Україно!”, поезії-посвяти родині, дружині Оленці, синам Олесеви та Яремі.

Ярема Гоян: “Я поріднив у книзі-птахові “Воскреснемо!”, як і книгах “Автопортрет”, “Пророк” і в цій — “Світло з неба”, своє щире слово і живий касіянівський штрих, як зріднені в мені два крила і серце мого любого роду. Буду щасливий, якщо світлинку воскресіння залишить у душах читачів і ця книга з родинного кореня”.

Книжку есеїв “Пророк”, як літератор і митець, Ярема Гоян присвятив життєвій долі Тараса Шевченка та художньому інтерпретаторові його життя і творчості Василеві Касіяну. Автор знову виступає тут поетом прози: “Як у вічно живому слові Шевченка, так і в живому графічному штриху Касіяна чуємо, бачимо, впізнаємо Україну, бо і в слові, і в графічному штриху сяють безсмертні душі Поета і Художника”.

У гостях у краяннина Яреми Гояна 7 квітня 2017 року. Праворуч Василь Пилип'юк, Ярема Гоян та Василь Марусик

Працю Яреми Гояна — книжку есеїв про двох геніїв — Шевченка і Касіяна — було гідно вшановано на Українському радіо “Культура” в авторській програмі письменника “Шевченкіана Василя Касіяна”. Протягом трьох років була озвучена вся книга у 20 передачах. Читали її автор та артисти Зінаїда Журавльова і Петро Бойко. У цих п'ятдесятихвилинних радіопрограмах композиційно вмонтовувались пісні на слова Тараса Григоровича у виконанні Б. Гмирі, І. Козловського, Д. Гнатюка та інших геніальних українських співаків.

Будучи присутнім на одному з записів як редактор цих передач, одного разу почув, як заслужений артист України, протоієрей Петро Бойко говорив автору: “Вам треба було стати священиком, і ви б значно збагатили українське богослов'я. Ось як у таких рядках: “Молитва і слово прийшли разом, як Бог, і Небо, і Мама, і Тато, і Мова, і Україна”. Якби моя воля, я навчав би української мови за вашими творами!”

Ярема Гоян як майбутній майстер рідного слова виріс у мовному середовищі класиків української літератури — краян Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Леся Мартовича, Марка Черемшини, Наталії Кобринської. Як літератор і публіцист, виріс у “Франківській кузні” Львівського університету. Саме цим класикам Я. Гоян, як видавець веселчанської серії “Урок літератури”, присвятив свої літературознавчі дослідження з позицій сьогоднішньої незалежної України.

Як літератор і публіцист, Ярема Гоян належить до львівської школи майстрів слова. Там він закінчив університет, потім працював журналістом у “Вільній Україні”. Звідти почав дописувати до київських газет, отож незабаром став власкором по Львівській області, а згодом і завідувачем відділу культури газети “Радянська Україна”, якій віддав двадцять літ життя. А понад чверть віку Ярема Гоян — у щоденній подвижницькій праці над творенням книжок для дітей України у видавництві

“Веселка”, спочатку як головний редактор, а потім веселчани обрали його своїм директором. Саме тут найбільше розкрився його талант як літературознавця і мистецтвознавця і, що не менш важливо для видавця, — чутливого до цінного літературного слова менеджера.

У велику публіцистику і літературу Ярему Гояна привели книжки нарисів та оповідань 70—80-х років: “Вогні яворові”, “Перстень верховинця”, “Рушники”, “Славичі” та ін. Уже в зрілому віці цілком свідомо він визначився у художньо-молитовному стилі своїх головних книг. Це завдяки старанням Яреми Гояна у серії “Урок літератури” вийшли адаптовані для дитячого сприйняття есе про світочів української культури Григорія Сковороду, Івана Котляревського, Маркіяна Шашкевича, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Панаса Мирного. Йому випало творче щастя інтерпретувати у нарисах і повістях життєві долі видатних сучасників, що стали вже класиками, подвижників української культури — художників Олени Кульчицької, Марії Приймаченко та Михайла Деревуса, композиторів Станіслава Людкевича, Миколи Колесси, Анатолія Кос-Анатольського, Платона Майбороди, артистів Наталії Ужвій, Анатолія Мокренка, Богдана Ступки...

За повість “Таємниця Лесикової скрипки” Ярема Гоян з рук Олеса Гончара (1993 р.) отримав Шевченківську премію. Символічно: Учнів від Вчителя. При цьому зауважу — більшість книг О. Гончара публікувалися у “Веселці”. Дружина Олеса Терентійовича Валентина Данилівна кілька років тому видала, знову ж таки у “Веселці”, тритомний і нині вже раритетний “Щоденник” цього українського класика і великого патріота-громадянина України.

Олесь Терентійович зазначив у своїй книзі “Письменницькі роздуми”: “Найважливіше, здається мені, для письменника протягом цього його життя не втратити

чуття єдності, спільності своєї особистої долі з долею народною”. У часи скрути, неувagi з боку влади до українського слова, в час економічної кризи незабутній директор видавництва “Веселка” довів українському світові, що патріотична книжка для дітей і юнацтва живе.

Багато хто знає, що Ярема Петрович умів гарно співати, знав сотні пісень від початку до кінця, з варіантами. Я ще нічого не сказав про нього як про організатора книговидавничої справи, особливо для дітей і юнацтва, крім того — великого пропагандиста і захисника української книжки, активного громадського діяча, палкого просвітянина. Численними літературними преміями увічнено його письменницькі досягнення. Він став заслуженим діячем мистецтв України.

Якщо ви бачили Ярему Петровича у вишиванці серед школярів чи на зустрічах із учителями, учасниками ансамблів “Зернячко” (Київ) і “Калинонька” (Немішаєво на Київщині), у бібліотеках, на виставках, то точно знали: він іде до людей, як на свято. Він був щасливий. Якщо людина винесла з дитинства молитву та казку і пронесла їх через усе життя аж до високих своїх літ, — ця людина щаслива, бо в ній живе пам'ять Роду!

В останні роки, перебуваючи на пенсії, незважаючи на хвороби, Ярема Гоян створив величній пам'ятник-фоліант у трьох томах про Маркіяна Шашкевича: “Апостол Духа. Портрет”, “Читанка для диточок” та “Читанка для діточок”, у котрих довів духовну спорідненість наддніпрянця Тараса Шевченка і галичанина Маркіяна Шашкевича, які творили в один історичний час одну українську культуру і літературу. Завдяки диво-малюнкам Василя Касіяна, які вдало лягли у тканину тритомника, та мислительському слову Яреми Гояна ця літературно-історична пам'ятка стала чудовим подарунком університетським бібліотекам.

...Даром Божим, благословенним був Ярема Гоян для України.

Наталія ГУМНИЦЬКА,
Львів

Ін меморіум у Бортятині

Культура пам’яті — засаднича підвалина тривання українського роду, народу, нації, формування і збереження національної ідентичності й гідності. Певною мірою взірцевою демонстрацією такої пам’яті був вечір-спогад у Музеї-садибі родини Антоничів, який відбувся жовтневої пори з нагоди третьої річниці відходу у вічність Романа Мар’яновича Лубківського, одного з ініціаторів і патронів Музею, шанувальника, дослідника і promotora творчості Богдана-Ігоря Антонича поряд, зокрема, з Миколою і Данилом Ілницькими, Ігорем і Іриною Калинцями.

На порозі оселі групу гостей зі Львова зустріли директор музею Ольга Дядинчук і її заступниця Ірина Синечко, яка детально розповіла присутнім про історію виникнення Музею і його експозицію. Школярі Бортятинської школи читали вірші, а Яринка виконала улюблену пісню поетів “Ой верше, мій верше”. Особливо зворушив присутніх перегляд фрагментів фільму, який змонтували школярі із записів неодноразових зустрічей з Романом Лубківським. А далі школярі й бортятинці з великим інтересом слухали спогади про Романа Лубківського його колеги по перу, музейників, митців, просвітян. Як до живого звернулася до Поета почесний директор Музею історії релігії Зоряна Білик. Її звернення вилилося у низку подяк Поетові за всю його глибокодуховну працю на культурній ниві України. Секретар Галицької “Просвіти” Марія Козак поділилася спогадами про плідну співпрацю Романа Лубківського з просвітянами, особливо у 1997—2000 роках, коли він очолював Львівську обласну “Просвіту”. Вона згадувала про неодноразові спільні поїздки у рідне село Острівця, у Прагу на сторічний ювілей Богдана-Ігоря Антонича. Заступник голови Галицької “Просвіти” Ольга Манюк подарувала дітям поетичні збірки ліричних віршів Романа Лубківського з портретом із осінніми яблуками, який дивним чином співпав із портретом у світлиці Антоничів. Довголітній відповідальний секретар-референт Наукового товариства імені Шевченка Наталя Гумницька передала вітання, подяку та подарувала Музеєві від імені синів Романа Лубківського Данила і Маркіяна упорядковану ними збірку перекладів батька “Слов’янське небо”, презентовану на цьогорічному Книжковому форумі у Львові. Наталя Гумницька наголосила, що ідею відродження Наукового товариства імені Шевченка ще далекого 1989 року подав са-

ме Роман Лубківський, яку підхопив і зреалізував за допомогою того ж Лубківського та інших подвижників української культури Олег Романів 1990 року. Професор Львівського національного університету імені Івана Франка Михайло Гнатюк говорив про досягнення Романа Лубківського у літературознавстві, згадав чудовий академічний вечір пам’яті у Слов’янській бібліотеці у Празі, який відбувся до річниці відходу у засвіти Романа Лубківського. Доктор історичних наук, професор і письменник Петро Шкраб’юк поділився спогадами про свої зустрічі з Поетом, підкресливши такі риси його характеру — гумор, іронію, самоіронію, його творчий незгасимий потенціал. Зачарувало присутніх подружжя Садловських — Мар’яна (Венцек) і Юрій, які подарували музеєві старовинні рушники і поетичні збірки та переклади прибалтійських поетів, здійснені Юрієм Садловським. У своєму виступі Юрій наголосив на цінності поезії Лубківського, а також на їхніх спільних задумах щодо перекладів прибалтійських письменників, деякі з яких він має намір зреалізувати. Довголітній голова Товариства “Україна і світ”, доктор історичних наук Богдан Якимович здійснив екскурс у спільні поїздки з Романом Мар’яновичем за межі України, наголосив на його вроджених дипломатичних рисах, на вмінні делікатно, але переконливо наводити культурні мости дружби між народами. Лариса Возницька,

реставратор, донька Героя України Бориса Возницького згадувала подвижницьку працю батька у тандемі з Романом Лубківським з порятунку скарбів української культури, замків, церков, творів мистецтва, зокрема унікальної спадщини Георгія Пінзеля. Відомий скульптор Любомир Яремчук із вдячністю відгукнувся про плідну діяльність Романа Лубківського у сфері ініціювання зведення пам’ятників визначним постатям української культури і державотворення, зокрема Михайлові Грушевському та Маркіянові Шашкевичу.

Вечір-спогад став духовним містком еднання різних поколінь визначних провідників української культури — від пращурів родини Богдана-Ігоря Антонича до Романа Лубківського і його соратників на небесах Бориса Возницького, Василя Пилип’юка, Євгена Безніска аж до сучасних промоторів української справи та цих юних школярів, які захоплено слухали невимушену бесіду про поезію, мистецтво та їх непересічних творців. Саме про передачу естафети молодим думав Роман Лубківський, коли у своїй садибі в Рокитному заснував поетичні зустрічі з молоддю, на яких у легкій жартівливій і доступній формі намагався передати юним землякам любов до українського слова, до українського коріння, до української землі. Про ці щасливі, радісні, оптимістичні миті спілкування дітки підготували чудовий фотоколаж, який на завершення вечора показали присутнім.

Роман Лубківський залишився в нашій пам’яті!

Левко Різник. Форум Романа Лубківського. — Дзвін. — 2018. — №8. — С. 29-98.

Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики ЗНУ НАНУ, член НСПУ і НСЖУ

Чим характерна повість-спогад Левка Різника? Розповідаючи про діяльність Романа Лубківського як керівника Львівської організації, і як письменника і громадського діяча, він подає картину творення письменницького світу на базі формування позитивної української держави. Справді, Роман Мар’янович, “мав рідкісну властивість скоро наводити контакти з будь-яким бонзою із “найвищих ешелонів...” Не нитився перед авторитетом, а моментально знаходив таку форму вислову, що його відразу сприймали з належною повагою, — розповідає про голову письменницької організації Левко Різник, зокрема, коли йдеться про реставрацію приміщення спілчанського на Крушельницької, 17. Так, Роман Лубківський вмів спілкуватися з людьми: і з письменниками, і з людьми з владних коридорів, і з гостями з різних країн, які відвідували Львів, Україну. А головне — його зусиллями відбудовано садибу батьків Маркіяна Шашкевича в Підліссі, де відкрито Меморіальний музей Шашкевичів, постав поважний пам’ятник Маркіянові та Музею “Русалки Дністрової” у зв’язі з вежі церкви Святого Духа. А ще — вагомим словом Романа Лубківського у справі встановлення пам’ятника Тарасові Шевченкові у Львові, у відновленні Музею-садиби батьків Івана Франка у державному історико-культурному заповіднику “Нагуєвичі”, увічнення постаті у граніті Івана Франка на початку нагуєвицької дороги, створення повноцінного

Музею-садиби Богдана-Ігоря Антонича у селі Бортятин Мостиського району, “відкриття” Антонича для української і світової культури разом із Іриною та Ігорем Калинцями і ще багато чого.

З розділу “Епохальний 1991 рік. Смертельні конвульсії “імперії зла” читач дізнається про похід Романа Лубківського у Верховну Раду, де була створена патріотична група “Народна Рада”, про політичні події як у Львові, так і загалом в Україні, про опікування ним постаті видатного українського поета й художника Святослава Гординського.

Працюючи 18 років у Республіканському видавництві “Каменярь”, 10 років на факультеті журналістики ЛНУ ім. І. Франка, постійно зустрічав Романа Мар’яновича на різних заходах. Пам’ятаю, як було у Спільці. Нею керували конкретні письменники, зокрема Левко Різник, і завжди можна було спостерігати, як Роман Лубківський підказував, що бажано було б ще зробити чи в творчому, чи в громадському плані.

Мені вдалося також побувати у вересні 2015 року в складі письменницької організації на відзначенні 80-річчя сестри Ориси в рідному для Лубківських Острівці на Тернопільщині. Про це також детально розповідає Левко Різник.

Останні кілька місяців 2015 року ми з Романом Мар’яновичем майже щодня зранку телефонічно контактували. Пам’ятаю, що в одній з розмов я вже вкотре нагадав співрозмовникові, що “життя коротке і смішне. А старість — довга і чудова”. Роман Мар’янович розсміявся і сказав, що, очевидно, це так і є... А через кілька днів після нашого повернення із Острівця Романа Лубківського не стало...

Олександр АСТАФ’ЄВ,
Київ
Фото з архіву Ольги МАК

На високих духовних орбітах

Про трагічну долю критика і літературознавця Івана Миронця

Він жив на високих духовних орбітах і сповідував непохитний етичний закон: “Людина повинна своє світло віддати іншому”.

Він відчував красу літератури, неповторність природи і моральну чистоту людських стосунків.

Він “світвся” вогнем натхненної літературної праці і згорів у полум’ї тоталітарної інквізиції 20—30-х років.

Річницького. Ілюстрації В. Седляра. Х.-К., 1931, 2-е вид. 1933. Іван Миронець разом з Михайлом Новицьким, Олександром Дорошкевичем та ін. брав участь у його підготовці.

З нищівною критикою цього видання виступив приятель по аспірантурі Івана Миронця — Євген Кирилюк (“Літературна газета”, 1933, № 23, “Життя й Революція”, 1934, кн.1), який назвав автора передмови й упорядників цього “Кобзаря” “активними контрреволюціонерами”, книга невдовзі була заборонена.

На жаль, при перевиданні цього “Кобзаря” в 2009 і 2013 роках франкомовну статтю Івана Миронця упустили.

Літературознавчий доробок Івана Миронця величезний і яскраво новаторський за своєю суттю. Йому належать теоретичні статті: “До питання про об’єкт літератур-

Група студентів, випускників літературного факультету Криворізького педінституту. 1934 рік. По центру в першому ряду — професор Іван Миронець, крайній ліворуч — доцент Володимир Дорошенко, згодом завідувач кафедри загальної мовознавства Ніжинського педагогічного інституту

ної критики” (“Критика”, 1929, ч.1), дві вступні статті “Формально-стильові особливості українського літературного процесу 90-900-их” і “З історії літературних взаємин” до антології “Прозаїки 90-900-х. Х.-К., тт.1 і 2), розвідка “Фата-Моргана в основних стильових виявленнях” (зб. “Коцюбинський”. Х., 1931, т.1), ґрунтовні передмови до видань (напр., до книги Архипа Тесленка “Вибрані твори”. Х.-К., 1929, повісті Олексія Плюща “Великий в малім і малий у великим”. К., 1930), нарис “Твор-

чість В.Стефаніка” (К., 1929), розпорошені в періодичні статті про твори Олексія Слісаренка, Олександра Шишацького-Ілліча, Олексія Плюща, рецензії на нові книги Василя Стефаніка, Тимофії Бордуляка, Наталі Кобринської, Антона Крушельницького, Івана Савченка, Гео Шкурулія, Леоніда Чернова-Малошійченка, переклади (з рос. Пантелеймона Куліша “Шукачі щастя”. К., 1930).

Згодом науковця звинуватили в “антимарксистських збоченнях”, що змусило його опублікувати статтю

“Биймо по своїх помилках. Порядком самокритики” (“Життя й революція”, 1931, кн. VIII) і каятися у своїх “гріхах”. Переслідуваний, він виїжджає з Києва, якийсь час працює доцентом Кам’янець-Подільського інституту соціального виховання і Дніпропетровського педагогічного інституту, професором Криворізького, а з 1935 року — Миколаївського педінституту. У жовтні 1937 року заарештований як “активний учасник контрреволюційної терористичної організації”. Він розділив долю побратимів, ініціаторів “Кобзаря” 1931 і 1933 років — Андрія Річницького і Василя Седляра. 28 грудня 1937 року за вироком “трійки” органів НКВС Миколаївської області Іван Миронець був розстріляний. Реабілітований 1967 року.

Науковий доробок Івана Миронця утверджує гуманістичну місію літератури, ученому не властиве утилітарно-спрошене та ідеологічно-заангажоване тлумачення художніх явищ.

На граничному-короткому відтинку свого життя він з великим артистизмом показав роль творів Шевченка і всієї української літератури в світлі історичної долі народу, розкрив нові якісні прикмети національної літератури XIX—XX ст.

Він був ученим нової формації, особливо широкою шкали духовних якостей і моральних поривань. Наша нинішня ретроспекція в його життєпис — це апеляція до майбутнього: науковий доробок вченого має бути поглиблено вивчений незалежно від оцінки “лицарів” перестраховки, бо він значно розширив проблемні обрії української літератури.

Юрій ШЕВЧЕНКО: «Частіше приходьте до театру»

— Ви пишете і для дорослого, і для найменшого глядача. Чи відрізняється робота над цими творами?

— Ні, бо і там, і там звертаюся до людини, до її серця. Але є різниця у мові, якою розповідаю.

До прикладу. Якщо ви будете відому філософську історію, скажімо “Принца Гамлета” оповідати дорослому, то знайдете одні слова, а якщо п'ятирічній дитині, то інші. Ви розповідатимете їй абсолютно широко, але знайдете якісь інші образи, інші слова. Ви наче хочете розповісти про одне й те ж, але різними засобами. Те саме і з музикою.

— Кілька слів про історію створення опери “Король Дроздобород”.

— 10 років тому я співпрацював із Київським академічним Молодим театром і Станіславом Мойсеевим, який тоді був художнім керівником цього колективу. Мені запропонували написати музику до дитячої вистави. Це була драматична вистава за п'єсою Богдана Стельмаха.

Матеріал мені сподобався. Богдан Стельмах зробив чудовий переказ казки братів Грімм “Король Дроздобород”. Він переказав цю історію абсолютно по-своєму. Це віршована п'єса, написана гарною українською мовою. Сьогодні велика рідкість отримати такий довершений текст від сучасного автора.

2009 року вийшла прем'єра вистави “Примхливе кохання Дроздоборода”, до якої я написав музику. Це драматична вистава з музичними номерами. Вже 9 років постановка в репертуарі театру. Потім цю виставу ставили у Черкасах, інших містах. А нещодавно в гостях був мій друг, головний режисер Кіровоградського музично-драматичного театру ім. Марка Кропивницького Євген Курман. Він зацікавився цим матеріалом і вирішив зробити постановку до новорічних свят.

Ще після першої прем'єри у мене виникла ідея перетворити цю постановку на оперу для дітей. Така нагода трапилася завдяки Київському муніципальному академічному театру опери і балету для дітей та юнацтва. Нова вистава базується на тій музиці, яку я створював майже 10 років тому, тому що включив деякі музичні номери. Але це абсолютно новий проект. Це опера. Вважаю, що маленького слухача обов'язково треба познайомити з таким академічним жанром.

— Це вже не перша Ваша робота в Театрі опери і балету для дітей та юнацтва?

— Так, не перша. Вже 8 років тут з успіхом іде мій балет “Бармалей та Айболить”. У цьому театрі працює багато людей, з якими підтримую давні творчі зв'язки. Це Анжела Масленнікова, головний хормейстер театру. Ми з нею працювали разом у

У Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва активно пропагують національну культуру. За останні роки репертуар театру поповнили музичні твори українських композиторів: “Пригоди Гекльберрі Фінна” Жанни та Левка Колодубів, “Червона Шапочка” Романа Смоляра, “Жив собі пес...” Володимира Назарова. Новою роботою стала опера для дітей “Король Дроздобород”. Автор музики і лібрето відомий український композитор Юрій Шевченко. Сьогодні Юрій Валентинович гість “СП”.

багатьох проектах. Я запрошував її і чудовий хор театру на запис різних моїх творів і великої форми, і для міжнародних проектів. Зокрема вона записала хорову частину моєї кантати-балету “Кобзар”, яку мені замовила канадська танцювальна компанія “Шумка” і з успіхом її виконували в різних містах Канади.

Головним режисером театру працює Оксана Тараненко. З нею ми теж знайомі давно.

Чудовий диригент театру Сергій Голубничий став диригентом-постановником “Короля Дроздоборода”, другий диригент — Євген Воронко. А з головним диригентом Володимиром Врублевським теж маю намір зробити не одну спільну роботу.

Я прийшов до театру з ідеєю нової опери, показав деякі номери. Ідея зацікавила директора театру і я став писати велику партитуру. У процесі створення опери знайомив театр із тим, що роблю. Мене цікавило, яке враження справлять ті чи ті епізоди. Таким чином, спілкуючись з театром, ми йшли до прем'єри, яка нещодавно відбулася.

— Яка роль автора у творенні вистави за його твором?

— Так склалася доля, що більшість моїх творів створена для театру. Дуже багато співпрацював із драматичними театрами і надзвичайно люблю процес, коли створюється вистава, тому залюбки відвідую репетиції. І роблю це не для того, аби давати якісь вказівки. Мені цікаво як твір оживає в голосах, акторській грі, оркестрі.

З іншого боку, як і в будь-якій виставі, є режисер. Це молодий талановитий режисер Дмитро Тодорук. “Король Дроздобород” — наша перша спільна робота. Ми легко знаходили з ним спільну мову, обмінювалися думками, радилися.

А ще художник-постановник, головний художник цього театру Людмила Нагорна — це знаний майстер. Історія нашого творчого знайомства теж налічує багато років. До цього вже були спільні роботи.

— Ваше враження від перших показів вистави.

— Я задоволений роботою. Колектив з натхненням працював над оперою. І це дало свій результат.

Партитура не є готовою, коли лише написана у книжці з нотами, вона нікого не хвилює. А коли актори співають оперу зі сцени, коли відбувається контакт зі слухачем, саме тоді народжується музика.

Докладатиму зусиль, аби мою нову оперу “Король Дроздобород” поставили і в інших театрах. Вважаю, що дуже цікаво, коли є різні погляди на один і той самий твір. Якщо вдасться це зробити — буду щасливий.

— Як Ви оцінюєте стан сучасної музичної культури в Україні?

— Мені поталанило, оскільки поруч творять люди, які вже стали класиками. Насамперед маю на увазі Мирослава Скорика, Євгена Станковича і Валентина Сильвестрова. Вони живуть серед нас, пишуть, і ми можемо з ними спілкуватися. Це велике щастя.

Серед моїх колег багато талановитих людей. Але я бачу проблему в тому, що академічний жанр, в якому ми працюємо, не завжди вдається пов'язати з публікою. Скажімо, у Києві мешкає 3 млн людей, багато з них цікавляться академічним мистецтвом. Але концертні зали нерідко напівпорожні. Це тому, що немає ланки, яка б робила промоцію в академічній музиці, аби активніше долучати до неї людей. Але сьогодні у мистецьке життя починає входити нова генерація, і, сподіваюсь, що зовсім скоро вона змінить ситуацію на краще.

У нас відбуваються численні фестивалі. Маємо чудових виконавців. Серед знаних колективів — “Київська камерата” і “Київські солісти”. “Київська камерата” виконує багато творів, написаних сучасними українськими композиторами. За час свого існування колектив зробив титанічну роботу. Його художній керівник і головний диригент Валерій Матюхін уже кілька десятиліть здійснює велику місію, аби музика українських композиторів звучала.

— Кілька слів про Ваші творчі плани.

— До мене звернулася Національна опера України з пропозицією написати оперу “Кіт у чоботях”. Зараз я у процесі творення. Сподіваюсь закінчити партитуру до кінця року.

У планах балетна вистава, яку робитимемо разом із моїм давнім співавтором, балетмейстером Віктором Литвиновим і продюсером Тетяною Андреевою, з якою разом працювали над балетом “За двома зайцями”. Вистава базуватиметься на баярських піснях. Саме ці образи ляжуть в основу нашої майбутньої роботи.

Традиції та новаторство Прахових-Гончарових

У Музеї сучасного мистецтва України відкрили виставку “Саша Прахова. Сім'я”, на якій представлені роботи Саші Прахової, Гени Гончарова, Миколи Гончарова та Миколи Гончарова-молодшого.

Музейний проект “Сімейні цінності — Родинні зв'язки” презентує родину, яка зробила дуже багато для збереження та розвитку культури рідного міста і України. Прахови — відоме прізвище у культурно-мистецькому середовищі Києва, воно оповите легендами й закарбоване в образі Богоматері в Кирилівській церкві.

“Сім'ю, яку ми сьогодні представляємо в музейних залах, знає кожен киянин. Можливо, навіть сам не усвідомлюючи цього. Адже з нею пов'язані символічні для Києва місця — Володимирський собор, Кирилівська церква. Ці назви у свідомості багатьох викликають згадку про родину Прахових і передовсім про засновника славетного роду, творця розписів цих храмів Адріана Прахова. Його ім'я, разом з іменами В. Васнецова, В. Врубеля, М. Несетерова та багатьох інших вписано в культурний літопис міста. А розписані ним казково-красиві храми і сьогодні залишаються візитівкою Києва”, — розповіла, відкриваючи виставку, мистецтвознавець Ірина Алексеева.

Саша Прахова (1950—2001) належить до відомої родини Прахових. Її прадід Адріан Прахов. Прабабуся Емілія Прахова — модель геніального Михайла Врубеля до образу Матері Божої в Кирилівській церкві. Дід Микола Прахов — художник, історик, мистецтвознавець. Бабуся Анна Крюгер-Прахова — художник-аніміліст. Мисткиня закінчила Київську художню школу ім. Тараса Шевченка та Київський держав-

ний художній інститут (нині Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури України), майстерня книги професорів Василя Касіяна та Василя Чебаніка. Член НСХУ з 1983 року, видавничою та виставковою діяльністю займалася з 1972 року.

Її чоловік — Гена Гончаров (1946—2010). У Київському державному художньому інституті він освоїв техніку мозаїки і став одним із кращих монументалістів Києва. Серед найвідоміших монументальних робіт, що залишили у спадок, — відновлені мозаїки Михайлівського Золотоверхого собору в Києві. Щодня кияни та гості столиці милуються мозаїками на станції метро “Золоті ворота”. Саме Євген Гончаров створив обличчя і руки всіх постатей.

Микола Гончаров народився 1972 року в Києві. Закінчив Республіканську середню художню школу та Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури (майстерня книжкової графіки, керівник професор Василь Чебанік). Працює художником у Національному центрі народної культури “Музей Івана Гончара”,

Національному меморіальному комплексу Героїв Небесної Сотні — Музеї Революції Гідності. Неодноразовий переможець конкурсу “Стоп цензура”.

Микола Гончаров (молодший) — студент 8 курсу факультету образотворчого мистецтва Київської дитячої академії мистецтв. За останні два роки став лауреатом багатьох всеукраїнських і міжнародних конкурсів та фестивалів.

На відкритті виставки завітали давні друзі родини Прахових-Гончарових,

шанувальники образотворчого мистецтва. Культуролог і мистецтвознавець Оксана Ременяка розповіла про статтю, яку вона готувала разом із Сашою Праховою про Євгена Гончарова для журналу “Образотворче мистецтво”. Але життя внесло трагічні корективи, і стаття, яка невдовзі побачила світ, уже була присвячена пам'яті цих двох передчасно померлих митців. Художник Микола Гончаров подякував шанувальникам творчої родини і співробітникам Музею сучасного мистецтва України, які допомогли підготувати цю прекрасну виставку. Заслужений діяч мистецтв України Віктор Бистряков згадав, як готував до вступу в художню школу Сашу Прахову, про ту неймовірну атмосферу, що панувала в цій творчій родині.

“Саша Прахова вміла об'єднувати. Якби не вона, то багато людей ніколи б у житті не зустрілися. Пишаюся тим, що ми багато років були друзями”, — зізналася художниця Олена Агамян.

На завершення відкриття виставка відбулася невеликий концерт, під час якого лауреати міжнародних конкурсів Андрій Окуньов (фортепіано) та Артем Шестовський (кларнет-бас) виконали твори сучасних композиторів.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Юрій ПОТАПЕНКО: «Поважатимемо себе — поважатимуть Україну»

Приватні театри починають частіше звертатися до української класики. Минулого театрального сезону в репертуарі Київського драматичного театру “Браво” була представлена вистава “Відьма на ім’я Мавка” за “Лісовою піснею” Лесі Українки. А нещодавно актор і режисер Юрій Потاپенко поставив у цьому театрі “Сто тисяч” за комедією Івана Карпенка-Карого. Сьогодні пан Юрій гість “СП”.

— Українська класика вже давно увійшла у Ваше життя?

— У 90-ті роки я знімався у багатьох фільмах, створених за творами українських письменників. Найкраща з цих стрічок “Кайдашева сім’я”. Там я грав писаря. Це персонаж, який має стосунок до сімей, представлених у повісті. Потім був фільм “Козаки йдуть”, в якому мого героя з весілля забирають на війну з ляхами. Також знімався у серіалі Олега Бійми “Острів любові”, де грав репортера, який шукав легкого кохання.

У “Саду Гетсиманському” створив образ енкаведиста. Довелося грати зі зламаною ногою, у такому стані ще й танцював. Люблю грати негативних персонажів, ці ролі цікавіші. Але вистави ставлю про позитив.

Уже майже 30 років служу в Київському академічному Молодому театрі. За цей час зіграв багато різних ролей. Але найбільше мені до душі ролі капітана Скворцова у “Шельменку-денщику” Григорія Квітки-Основ’яненка та Цокуля в “Наймичці” Івана Карпенка-Карого. Вважаю, на сьогодні це найкраще, що я створив у цьому театрі.

— Чому вирішили поставити “Сто тисяч”?

— З такою пропозицією до нас звернулися організації, які розповсюджують квитки. Це збіглося з нашими інтересами. Ми вже давно говорили про україн-

ську класику. Думали, чи це буде “Мартин Боруля”, чи “Сто тисяч”, чи якийсь інший твір. Але мені ближче саме “Сто тисяч”. Тут є дві досить сильні паралельні грані — це гроші й кохання. Ідею підтримала художній керівник театру “Браво” Любов Титаренко, яка сприяла втіленню в життя цього творчого задуму.

Текст вистави відомий кожному. Але більшість майже нічого не знає про ремарки (тексти, які Іван Карпенко-Карий писав у дужках). Саме за ремарками я поставив цю виставу. На перший план вивів Романа і Мотрю (цю героїню інколи взагалі вирізали з тексту), адже для мене дуже важлива саме тема кохання.

Твір не менш актуальний, ніж сто років тому. Калитка — людина, яка намагається побільше захвати, хоча сам не може пояснити, для чого він це робить. Сьогодні можна побачити безліч таких Калиток серед наших високопосадовців і політиків.

— Коли розпочалися репетиції?

— З кінця серпня. Не вистачало репетиційного часу. Але актори готові. Вони працюють на глядача. Звичайно, є певні недоробки, але виставу потрібно перевіряти на глядачеві. Інколи наче виходить хороша вистава, але глядач її не сприймає. А тут глядачі не пішли з театру після першої дії, залишилися додивлятися виставу, їм це цікаво.

Сьогодні у театрі й кіно багато

шароварщини. Під цим поняттям я розумію зневажливе ставлення до українця. Цього немає у виставі “Сто тисяч”. Ми дуже розумна нація, обдурити нас важко. Свою постановку створював саме з позицій глибокої поваги до українського народу.

Актори у виставі дуже різні, у кожного своя школа. Серед старшого покоління прекрасні артисти Валерій Антонюк і Андрій Колесник. Ці виконавці можуть бути зі мною не згодні, але коли вийдуть на сцену, то зроблять усе, що я їм пропоную. Молодь у захваті від того, що вони роблять, прагне вчитися в цих акторів. І мені це приємно.

— Кілька слів про декорації.

— На сцені можна побачити великі стрічки, на яких відбилися всі кольори веселки. Це немов Україна у стрічках. Хотів цим показати миролюбність нашого народу.

Кожен колір має певне символічне значення. На передньому плані у мене червоний та жовтий. Червоний, як відомо, кохання, а жовтий — розлука. І весь час вони поєднуються.

Я скоротив текст і замінив його піснями. Деякі з них більшість із наших сучасників ніколи не чули. Звучать автентичні народні пісні у первісному виконанні.

Костюми стилізовані під кінець XIX століття, кожен із них відображає ту добу, в яку відбулася подія п’єси.

— Запрошуєте на виставу учнів загальноосвітніх шкіл?

— Цей твір є в шкільній програмі, а сценічне прочитання допоможе його краще зрозуміти. Також таким чином долучаємо дітей до рідної культури. Але надалі це будуть вечірні вистави. Тому що вистава доросла, і буде зрозумілішою саме старшому глядачеві.

Нічого не плануємо змінювати у новій виставі, але є певні технічні моменти, які не сприяють грі акторів. Оформлення вистави досить просте, але воно грає завдяки світлу. А обладнання для цього у нас немає. І це проблема не лише театру “Браво”, а й усіх українських театрів. Держава замість допомагати, навпаки — заважає. Театр купує обладнання ще й платить 50 % податку. Причому, нам потрібно два ліхтарі, кожен із яких коштує півтори тисячі умовних одиниць, якщо додати податки, то виходить кругленька сума, яка театру не по кишені. І такі питання виникають постійно.

— Дехто називає людей, які ставлять українську класику, націоналістами. Як Ви до цього ставитесь?

— Не бачу в цьому нічого поганого. Потрібно лише не плутати націоналізм із нацизмом. Адже нацизм — це зверхність, а націоналізм — повага до своєї нації. Якщо люди не розуміють різниці між цими поняттями і називають націоналізм нацизмом, то вони недалекі.

— Чи збираєтесь надалі працювати над постановками за українською класикою?

— Безперечно. Можливо, це буде “Мартин Боруля” Івана Карпенка-Карого. Як і багато режисерів, мрію звернутися до Шевченкового слова. Звичайно, це непросте завдання, адже Кобзаря треба вітати і читати, і ставити, його потрібно розуміти. А ще хотів би звернутися до творчості Бориса Антоненка-Давидовича, твори якого ще ніхто не ставив.

Фото Олександра КОЧЕВСЬКОГО

Перед показом вистав відбулася зустріч херсонських гостей із представниками ЗМІ.

“Влітку з гастролями у нашому місті побував Театр ім. Івана Франка. Під час цих гастролей ми домовилися, що скоро приїдемо до Києва.

Сьогодні представляємо молоді українську та білоруську драматургію. Автор п’єси “Кайдаш & Sons” драматург Наталя Блок. Вона працює у нашому театрі, створила студію “18+”, до якої набрала із соціальних мереж охочих писати п’єси.

Вистава “Кайдашева сім’я” була в репертуарі Херсонського театру протягом 19 років і весь цей час користувалася незмінним успіхом. Вирішили повернути її на кін. Головний режисер нашого театру Сергій Павлюк запропонував ставити не класичну, а сучасну виставу. Співпраця з Наталією Блок виявилася дуже плідною. Нам сподобалася її п’єса, і ми її поставили. Цієї виставою відкрили новий театральный сезон, глядачам вона сподобалася. Сподіваємося, що припаде до душі і столичним театрам.

Друга вистава за п’єсою Павла Ар’є “Баба Пріся, або На початку і наприкінці часів”, він же і режисер-постановник. Павло побачив у нашому театрі народну артистку України Олену Галл-Савальську і сказав, що хоче поставити для неї виставу. Ця вистава в нашому репертуарі вже рік. Ми з нею їздили на гастролі в Португалію.

Крім цього представляємо виставу за п’єсою білоруського письменника Андрія Курейчика

Театральний привіт із Херсона

У приміщенні Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка відбулися гастролі Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша, який запропонував столичному глядачеві свої нові роботи.

Вистава “Кайдаш & Sons”

“Ображені. Росія”. Ця вистава вже побувала на кількох фестивалях. Вона дуже важлива для Херсонщини, тому що розвінчує російський міф, під впливом якого ще живе частина нашого населення”, — розповів генеральний директор-художній керівник Херсонського театру ім. М. Куліша, народний артист України Олександр Книга.

Також пан Олександр згадав про досягнення театру за останній рік. На Херсонщині відбувся XX-й Міжнародний фестиваль “Мельпомена Таврії”, який тривав 10 днів. На цьому фестивалі

56 театрів із 11 країн показали більше 70 вистав. До участі в XXI фестивалі, що має відбутися з 17 до 26 травня 2019 року, вже зголосили театри з Литви, Польщі, Ізраїлю та Словенії.

Театр має 4 сценічних майданчики. Інколи одночасно йде по 3 вистави. Загалом же за місяць показують не менше 40 вистав. А за сезон з’являється по 16 прем’єр.

Починаючи з серпня, театр брав участь у всеукраїнських і міжнародних фестивалях у Коломиї, Сіверськодонечку, Одесі, Дніпрі, Києві, Кишеневі (Молдова), містах Друскінінкай і Васагі-

нас (Литва). Зокрема на першому театральному фестивалі “Світогляд” у Сіверськодонечку вистава “Лісова пісня” здобула перемогу в номінації “Краще музичне оформлення”. А на Міжнародному театральному фестивалі “Ats-rindys”, який відбувся у Литві, монодиста “Юда” за твором Лесі Українки отримала Гран-прі.

Незабаром херсонці вирушать на Міжнародний фестиваль сучасної драми в місті Брашєв (Румунія), де покажуть виставу Костянтина Кеяну “Межа”, режисер-постановник Раду Гілаш.

У вихідні дні на виставі театру приїздить багато глядачів з сусідніх із Херсоном районів. А в планах труппи побувати з виставами у найвіддаленіших куточках Херсонщини. Цьому має сприяти нещодавно розпочатий проект “Театральний абонемент у бібліотеці”.

Першою на провідній драматичній сцені країни херсонці представили виставу “Кайдаш & Sons” за мотивами повісті Івана Нечуя-Левицького “Кайдашева сім’я”.

Наступною показали комедійну трагедію “Баба Пріся, або На початку і наприкінці часів”.

У вересні на театральному фестивалі “Молоко”, що відбувався в Одесі, “Баба Пріся...” посіла перше місце. А виконавиця головної ролі народна артистка

України Олена Галл-Савальська здобула перемогу в номінації “Краща актриса”.

Завершилися гастролі трагіфарсом “Ображені. Росія”, що являє собою відчайдушні монологи різних за соціальним походженням, національністю та вподобаннями людей. Кожен із цих 7 монологів — крик душі, бажання вижити за будь-яку ціну в країні “повної демократії”. За рішенням режисера доля кожного з персонажів закінчується однаково трагічно. А в країні “демократії” продовжують лунати фальшиві лозунги.

“Ображені. Росія” — перша і поки що єдина в Україні постановка за однойменною п’єсою Андрія Курейчика. Як сказав автор: “Такий текст можна поставити тільки у вас”. Прем’єра відбулася в травні цього року, під час XX-го Міжнародного фестивалю “Мельпомена Таврії”. А вже у вересні вистава взяла участь у фестивалі “Коломиїські представлення”.

Паралельно з гастролями вже втруте відбулася зустріч акторів театру зі студентами Національного університету культури і мистецтв. Для студентів столичного вишу гості з Херсона показали монодистави “Монолог актриси”, яку виконала заслужена артистка України Олександра Тарновська та “Марія” у виконанні Вікторії Королько. Режисер обох вистав — Сергій Павлюк.

Фото надано театром

Матеріали підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото з соціальних мереж

Фемій Мустафаєв і його друзі

У Міжнародному центрі культури і мистецтв Федерації профспілок України відбувся концерт “Пісню моя зоряна”, присвячений ювілею народного артиста України Фемія Мустафаєва. Привітати митця прийшли його давні та нові друзі.

Фемій Мустафаєв — людина, яка гідно проходить свій життєвий і творчий шлях: сьогодні співає в оперному театрі Франції, а завтра — на передовій для наших воїнів. Це людина руху, людина енергії, людина дії. І в творчому житті він такий же енергійний, відвертий, щирий.

Кримський татарин, він народився в Узбекистані у сім'ї, яку депортували з Криму. Для нього назавжди залишиться рідним Крим, де жили діди й прадіди. Співак безмежно любить Україну і пропагує українську і кримськотатарську культуру.

Багато років Фемій Мустафаєв віддав служінню Київському національному академічному театру оперети, де виконав чи не всі головні чоловічі партії. А цього вечора заспівав вхідну арію містера Ікса з оперети Імре Кальмана “Принцеса цирку”, а разом із заслуженою артисткою України Оксаною Нестеренко — дует Сільві і Едвіна з оперети Імре Кальмана “Сільва”.

Нині Фемій Мансурович — завідувач кафедри естрадного вокалу Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв України. Привітати викладача прийшли його вихованці, які подарували попури з відомих класичних опер. Під гучні оплески публіки професор разом зі своїми студентами заспівав “Застільну” з опери Дж. Верді “Травіата” у перекладі українською мовою.

А ще Ф. Мустафаєв співак-волонтер із позивним “Каддафі”. Саме за цим позивним його знають наші бійці на фронті. Фемій зі своїми студентами з самого початку Революції гідності був на Майдані, де майже щодня виступав зі сцени. Вже в квітні 2014 року вперше поїхав із концертом на схід. За ці роки у нього там з'явилося чимало побратимів.

Пісню “Сини України” на слова Володимира Матвієнка і музику Володимира Оберенка співак присвятив подіям початку російсько-української війни, коли наші хлопці пішли захищати рідну землю. Цікава історія пісні “Маки червоні”, яку Ф. Мустафаєв виконував ще до війни. Цю пісню вирішили заспівати на передовій війни 72-ї бригади. Під час концерту на відео можна було побачити цих бійців, декого з них, на жаль, уже немає серед живих. Особливо урочисто того вечора звучали пісні на музику Анжели Ярмолюк “Дзвони” та “Ніхто крім нас”.

Прозвучали твори на слова Тараса Шевченка. А пісню

про людину, яка сумує за своєю Батьківщиною, співак виконав рідною кримськотатарською мовою.

Фемій Мустафаєв та Анжела Ярмолюк отримали від представника Міністерства оборони України медалі “За сприяння Збройним Силам України”, художник-волонтер подарував імениннику картину “Сакура”. Від Благодійного фонду “Спілка матерів миру” Ф. Мустафаєв отримав медаль “Матір Миру”. Цією нагородою вже відзначено більше дев'яти тисяч наших воїнів, а також сім'ї загиблих. А від Духовного управління мусульман України — медаль “За служіння Ісламу та Україні”. Теплі

слова на адресу співака лунали від українських воїнів, побратимів із кримської сотні “Правого сектора”, матерів наших захисників.

Народний артист України Олександр Гурець згадав, як познайомився з іменинником в Опер-

ній студії Київської консерваторії більше сорока років тому, всі ці роки їх поєднує міцна творча дружба. А стільки пісень на слова Т. Шевченка, як М. Мустафаєв, ще ніхто не заспівав.

“Дорогий друже, ти опромінив своїм голосом усю Україну. Ти опромінив і надихнув твоями, які є для нас хрестоматійними. Насамперед маю на увазі твори Тараса Шевченка і Івана Франка. Ти народний співак. Я не перестаю щоразу вдивлятися в пейзажі твоєї землі, в ті гори, в ті бухти. І тоді я згадую вірш нашого Кобзаря “Ну що б, здавалося, слова...”. Твій голос від Бога. Ти неймовірний співак, неймовірного діапазону і неймовірної сили”, — наголосив лауреат Шевченківської премії, голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павло Мовчан. Відомий громадський діяч Степан Хмара подякував Фемію Мустафаєву за його подвижницьку працю, за любов до України, якій співак присвятив своє життя. За ті пісні, які він підіймає дух нашим оборонцям на передовій.

Також під час концерту прозвучали музичні вітання від народних артистів України Олександра Василенка і Леоніда Сандуленка, відомого композитора і виконавця Євгена Хмари, лауреатів всеукраїнських і міжнародних конкурсів Ігоря Закуса (гітара), Джеміля Комураджи (акордеон), Олександра Клеца, Артема Менделенка (саксофон), Костянтина Кузьменка (фортепіано) та багатьох інших.

Іменинника привітав Дитячий театр пісні “Ладоньки” під керівництвом Світлани Садовенко. Фемій Мансурович опікується цим театром, а під час свого концерту разом із маленькими артистами заспівав пісню “Іхав, іхав козак містом”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

До 150-річчя “Просвіти” та 100-річчя Української національної революції в Національному музеї літератури України (вул. Б. Хмельницького, 11) 20 листопада 2018 р. о 16 год. 30 хв. відбудеться Літературно-мистецький вечір Миколи ТИМОШИКА “Запізніле вороття”.

У програмі: мультимедіапрезентація унікального канадсько-українського видавничого проєкту — першовидання в Україні з вінніпезького архіву 21-томника творів Івана Огієнка (митрополита Іларіона); мультимедіапрезентація книжкових новинок автора: “Його Бій за державність”, “Запізніле вороття”, “Українська книга і світ”, “Село” (у 2-х т.), а також публіцистики на сторінках “Слова Просвіти”.

Головує Павло **МОВЧАН**.
Вхід вільний і бажаний.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло **МОВЧАН**

Головний редактор

Любов **ГОЛОТА**

Редколегія

Любов **ГОЛОТА** (голова),

Павло **МОВЧАН**,

Олександр **ПОНОМАРІВ**,

Іван **ЮЩУК**

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія **СКРИННИК**

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина **ШЕВЧУК**

Відділ культури

Едуард **ОВЧАРЕНКО**

Відділ коректури

Тетяна **ЩЕРБАК**

Ірина **СТЕЛЬМАХ**

Комп'ютерна верстка

Ірина **ШЕВЧУК**

Володимир **ЖИГУН**

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард **ОВЧАРЕНКО**

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Загальний наклад у листопаді — 12 800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

